

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Jacek Kozłowski

KNO.410.2.1.2025

Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji
Ministerstwo Edukacji Narodowej
al. Jana Chrystiana Szucha 25
00-918 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/020 Realizacja prawa do nauki dla dzieci ukraińskich w polskich szkołach

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Edukacji Narodowej ¹ , al. Jana Chrystiana Szucha 25, 00-918 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Barbara Nowacka, Minister Edukacji ² od 13 grudnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Przemysław Czarnek, Minister Edukacji i Nauki od 19 października 2020 r. do 27 listopada 2023 r.; Krzysztof Szczucki, Minister Edukacji i Nauki od 27 listopada 2023 r. do 13 grudnia 2023 r.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego.
Kontrolerzy	Grzegorz Jasionek, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KNO/22/2025 z 15 kwietnia 2025 r. Dorota Solińska-Siwiek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/23/2025 z 15 kwietnia 2025 r. Katarzyna Peikow-Mentlewicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/26/2025 z 22 kwietnia 2025 r.

(akta kontroli str. 1-3)

---

¹ Z dniem 1 stycznia 2024 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej powstało na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2023 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej w drodze przekształcenia dotychczasowego Ministerstwa Edukacji i Nauki (Dz. U. poz. 2694), dalej odpowiednio: Ministerstwo, MEN lub MEiN.

² Dalej: Minister.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w zakresie zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźcze z Ukrainy, przybyłe do Polski po wybuchu wojny na terytorium tego państwa.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W związku z wybuchem pełnoskalowego konfliktu zbrojnego na Ukrainie w lutym 2022 r. i związanym z tym masowym napływem uchodźców wojennych do Polski, Minister podjął działania w celu dostosowania obowiązujących przepisów prawa oświatowego tak, aby zapewnić warunki prawne, organizacyjne i finansowe do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy – zgodnie z art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka⁵. Wskutek podjętych działań uczniom-uchodźcom z Ukrainy⁶ zapewniono prawo do nauki na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁷ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw⁸.

Liczba uczniów-uchodźców z Ukrainy, którzy spełniali obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w Polsce, wynosiła w poszczególnych latach na koniec września: 2021 r. – 72 957 uczniów⁹, 2022 r. - 152 059 uczniów, 2023 r. – 146 777 uczniów oraz w 2024 r. – 160 178 uczniów. Na dzień 30 kwietnia 2025 r. liczba tych uczniów wynosiła 156 069.

Ministerstwo w latach szkolnych 2021/2022-2022/2023 nie dysponowało wiedzą o liczbie uczniów-uchodźców z Ukrainy, którzy nie wypełniali obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki w polskim systemie oświaty, a kontynuowali naukę zdalnie (on-line) w ukraińskim systemie oświaty. Dopiero w wyniku kontroli NIK¹⁰ podjęto w Ministerstwie w szkolnym 2023/2024 działania w celu ustalenia liczby uczniów-uchodźców pobierających naukę zdalnie w Ukrainie.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2000 r. Nr 2, poz. 11.

⁶ Za uczniów-uchodźców z Ukrainy uznano dzieci, którzy spełniają warunki określone w art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa lub przebywający na terytorium Polski na podstawie innych ustaw i przybyli do Polski po 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi na terenie Ukrainy, dalej: uczniowie-uchodźcy z Ukrainy.

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 737 ze zm., dalej: ustawa – Prawo oświatowe.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 2301, dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi.

⁹ Dane wg stanu na dzień 30 września 2021 r., dotyczą uczniów z Ukrainy, którzy pobierali naukę w polskim systemie oświaty przed wybuchem wojny na terytorium Ukrainy, tj. przed dniem 24 lutego 2022 r., dalej: uczniowie-migranci.

¹⁰ W wyniku kontroli pt. „Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach” (P/23/021) zrealizowanej w 2023 r. stwierdzono, że obowiązujące wówczas rozwiązania dotyczące ewidencji uczniów realizujących naukę w formie zdalnej nie pozwalają na uzyskanie informacji dotyczących skali takiego sposobu spełniania obowiązku szkolnego lub nauki, a tym samym nie pozwalają na podjęcie przez Ministra skutecznych działań w celu obejmowania wszystkich uczniów tym obowiązkiem. Zarówno w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Edukacji i Nauki w dniu 5 października 2023 r., jak również w informacji o wynikach kontroli opublikowanej w dniu 5 marca 2024 r. zwrócono Ministrowi uwagę na potrzebę wypracowania strategii monitorowania liczby uczniów z doświadczeniem uchodźczym, którzy nie uczęszczają do szkół w Polsce ani do szkół w swoim kraju w systemie zdalnym. Źródło: <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/23/021/KNO/> (dostęp: 30.07.2025).

Efektom tych działań było objęcie uczniowie-uchodźcy z Ukrainy obowiązkiem szkolnym od 1 września 2024 r.

Na podstawie art. 59 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa¹¹, Minister wydał 21 marca 2022 r. rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy¹², które było w miarę potrzeb zmieniane¹³. Uregulowano w nim sprawy dotyczące m.in.: przyjmowania uczniów-uchodźców do szkół, w tym do oddziału przygotowawczego; prowadzenia dodatkowych zajęć z języka polskiego; warunków ukończenia szkoły podstawowej; zasad przystępowania do egzaminu ósmoklasisty, maturalnego i zawodowego oraz pobierania nauki w szkole funkcjonującej w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Ponadto uregulowano zatrudnianie na stanowisku pomocy nauczyciela obywateli Ukrainy, a od dnia 1 września 2024 r. asystenta międzykulturowego.

Minister w latach szkolnych 2021/2022-2024/2025, określał i realizował kierunki polityki oświatowej państwa dotyczące spraw edukacji uczniów-uchodźców z Ukrainy w Polsce i nadzorował działania kuratorów oświaty w tym zakresie. Systematycznie współpracował ze stroną ukraińską oraz przedstawicielami administracji rządowej na rzecz zapewnienia dzieciom z Ukrainy prawa do edukacji. Zainicjował m.in. współpracę ekspertów i praktyków reprezentujących organizacje pozarządowe, samorządowe oraz środowisko akademickie.

Minister powołał Zespół¹⁴ do spraw Integracji Edukacyjnej Dzieci będących Obywatelami Ukrainy¹⁵, który m.in. zainicjował opracowanie Rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z Ukrainy „Szkoła dla wszystkich”¹⁶ w latach szkolnych 2024/2025, 2025/2026 i 2026/2027.

Minister rzetelnie podejmował działania w celu zapewnienia odpowiednich warunków finansowych do realizacji przez uczniów-uchodźców z Ukrainy prawa do nauki. Wsparcie finansowe z Funduszu Pomocy¹⁷ (utworzonego w Banku Gospodarstwa Krajowego) udzielone jednostkom samorządu terytorialnego¹⁸ na kształcenie, wychowanie i opiekę tych uczniów, wyniosło łącznie 7 859 519 tys. zł.

Stwierdzona nieprawidłowość dotycząca opublikowania ze zwłoką informacji o wynikach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023 nie wpływa na ocenę ogólną kontrolowanej działalności.

---

¹¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 337, dalej: ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy.

¹² Dz. U. z 2023 r. poz. 2094 ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy.

¹³ Rozporządzenie zostało zmienione sześciokrotnie.

¹⁴ Zarządzenie Ministra Edukacji z dnia 4 września 2024 r. w sprawie powołania Zespołu do Spraw Integracji Edukacyjnej Dzieci będących obywatelami Ukrainy (Dz. Urz. Ministra Edukacji, poz. 56 ze zm.).

¹⁵ Dalej: Zespół do spraw Integracji.

¹⁶ Dalej: Program „Szkoła dla wszystkich”.

¹⁷ Utworzonego na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

¹⁸ Dalej: j.s.t.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki prawne i organizacyjne do zapewnienia dzieciom uchodźców z Ukrainy prawa do nauki.

Opis stanu faktycznego

1. Według danych Systemu Informacji Oświatowej²⁰ w roku szkolnym 2021/2022²¹ obowiązek szkolny w szkołach podstawowych lub obowiązek nauki w szkołach średnich²² spełniało w Polsce 72 957 uczniów z Ukrainy, co stanowiło 1,46% wszystkich uczniów spełniających obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w Polsce. W roku szkolnym 2022/2023²³ obowiązek szkolny lub nauki spełniało w Polsce 152 059 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 2,97% wszystkich uczniów w Polsce spełniających obowiązek szkolny lub nauki. W stosunku do roku szkolnego 2021/2022 nastąpił ponad dwukrotny wzrost ich liczby w polskich szkołach. W roku szkolnym 2023/2024²⁴ obowiązek szkolny lub nauki spełniało 146 777 uczniów-uchodźców z Ukrainy i w stosunku do roku szkolnego 2022/2023 nastąpił spadek ich liczby o 5 282 osób (3,5%). W roku szkolnym 2024/2025²⁵ obowiązek szkolny lub nauki spełniało w Polsce 160 178 uczniów-uchodźców z Ukrainy i w stosunku do poprzedniego roku szkolnego nastąpił wzrost ich liczby o 13 401 osób (9,1%). Na dzień 30 kwietnia 2025 r. obowiązek szkolny lub nauki spełniało w Polsce 156 069 uczniów-uchodźców z Ukrainy i w stosunku do ich liczby z 30 września 2024 r. nastąpił spadek o 4 109 osób (2,6%).

Realizacja obowiązku szkolnego przez uczniów z Ukrainy

W roku szkolnym 2021/2022 obowiązek szkolny w polskim systemie oświaty spełniało łącznie 26 500 uczniów-migrantów z Ukrainy, co stanowiło 0,85% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W tym roku szkolnym - 26 255 osób stanowili uczniowie-migranci z Ukrainy w szkołach dla dzieci i młodzieży (99,08% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek), 184 osób (0,69%) w szkołach podstawowych specjalnych, 56 (0,21%) w szkołach podstawowych ogólnokształcących artystycznych²⁶ oraz pięć osób (0,02%) w szkołach podstawowych dla dorosłych.

W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022/2023 obowiązek szkolny spełniało 122 688 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 3,92% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2021/2022 nastąpił wzrost liczby uczniów z Ukrainy o 96 188 osób, tj. o 363%.

¹⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

²⁰ Dalej: SIO.

²¹ Na dzień 30 września 2021 r.

²² Zgodnie z art. 35 ustawy – Prawo oświatowe nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18. roku życia. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia. Obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej publicznej albo niepublicznej (art. 36 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe). Po ukończeniu szkoły podstawowej obowiązek nauki spełnia się poprzez: uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadpodstawowej; realizowanie, zgodnie z odrębnymi przepisami, przygotowania zawodowego u pracodawcy (art. 36 ust. 9 ustawy -Prawo oświatowe).

²³ Na dzień 30 września 2022 r.

²⁴ Na dzień 30 września 2023 r.

²⁵ Na dzień 30 września 2024 r.

²⁶ Niedających uprawnień zawodowych, realizujących program szkoły podstawowej.

Spośród wszystkich uczniów-uchodźców z Ukrainy - 121 761 (99,24%) uczyło się w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży, 800 (0,65%) uczyło się w szkołach podstawowych specjalnych, 119 (0,10%) w szkołach podstawowych artystycznych oraz ośmiu (0,01%) w szkołach podstawowych dla dorosłych.

W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2023/2024 obowiązek szkolny spełniało 106 561 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 3,5% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2022/2023 nastąpił spadek liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy o 16 127 osób (13,1%). W tym roku szkolnym – 105 347 (98,86%) uczniów-uchodźców z Ukrainy uczęszczało do szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, 1 091 (1,02%) do szkół podstawowych specjalnych, 117 (0,11%) do szkół podstawowych ogólnokształcących artystycznych oraz sześciu (0,01%) do szkół podstawowych dla dorosłych.

W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2024/2025 obowiązek szkolny spełniało 110 318 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 3,4% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2023/2024 nastąpił wzrost liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy o 3 757 osób (3,5%). W tym roku szkolnym – 108 881 (98,70%) uczniów-uchodźców z Ukrainy uczęszczało do szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, 1 298 (1,18%) do szkół podstawowych specjalnych, 117 (0,10%) do szkół podstawowych ogólnokształcących artystycznych oraz 22 (0,02%) do szkół podstawowych dla dorosłych.

Według danych na dzień 30 kwietnia 2025 r. obowiązek szkolny w szkołach podstawowych spełniało 110 384 uczniów-uchodźców z Ukrainy i w stosunku do dnia 30 września 2024 r. nastąpił wzrost ich liczby o 66 osób (0,06%). W szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży uczyło się 108 871 uczniów-uchodźców z Ukrainy (98,63%), w szkołach podstawowych specjalnych – 1 362 (1,23%), 117 (0,11%) w szkołach podstawowych ogólnokształcących artystycznych oraz 34 (0,03%) w szkołach podstawowych dla dorosłych.

Realizacja obowiązku nauki uczniów z Ukrainy

W roku szkolnym 2021/2022 obowiązek nauki spełniało w szkołach średnich w Polsce łącznie 46 457 uczniów-migrantów z Ukrainy, co stanowiło 2,5% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie w szkołach policealnych – 32 218 osób (69,35% wszystkich uczniów z Ukrainy). W technikach uczyło się 8 084 uczniów (17,40%), w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży 4 071 (8,76%), w szkołach branżowych I stopnia 1 494 (3,22%), w liceach ogólnokształcących dla dorosłych 432 (0,93%), w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe 113 (0,24%), w branżowych II stopnia 32 (0,07%) i 13 (0,03%) w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy.

W szkołach średnich w roku szkolnym 2022/2023 obowiązek nauki spełniało w Polsce łącznie 29 371 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 1,5% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2021/2022 nastąpił spadek liczby uczniów z Ukrainy o 17 086 osób, tj. 36,8%. W tym roku szkolnym najliczniejszą grupę stanowili uczniowie-uchodźcy z Ukrainy w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży – 10 740 (36,57%). W technikach uczyło się 8 252 uczniów-uchodźców z Ukrainy (28,10%), w szkołach policealnych – 6 887 (23,45%), w szkołach branżowych I stopnia – 3 006 (10,23%), w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe 254 (0,86%), w liceach ogólnokształcących dla dorosłych

- 174 (0,59%), 52 (0,18%) w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy i sześć osób (0,02%) w szkołach branżowych II stopnia.

W szkołach średnich w roku szkolnym 2023/2024 obowiązek nauki spełniało w Polsce łącznie 40 216 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 1,9% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2022/2023 nastąpił wzrost liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy o 10 845 osób, tj. 36,9%. W tym roku szkolnym najliczniejszą grupę stanowili uczniowie-uchodźcy z Ukrainy w technikach - 13 317 (33,11%). W szkołach policealnych uczyło się 11 741 osób (29,19%), w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży - 9 069 (22,55%), w szkołach branżowych I stopnia - 5 412 (13,46%), w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe 328 (0,82%), w liceach ogólnokształcących dla dorosłych - 261 (0,65%), 81 (0,20%) w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy oraz siedem osób (0,02%) w szkołach branżowych II stopnia.

W szkołach średnich w roku szkolnym 2024/2025 obowiązek nauki spełniało w Polsce łącznie 49 860 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 2,4% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do roku szkolnego 2023/2024 nastąpił wzrost liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy o 9 644 osób, tj. 24,0%. W tym roku szkolnym najliczniejszą grupę stanowili uczniowie-uchodźcy z Ukrainy w technikach - 18 791 (37,70%). W szkołach policealnych uczyło się 11 169 osób (22,40%), w liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży - 10 965 (21,99%), w szkołach branżowych I stopnia - 7 917 (15,88%), w liceach ogólnokształcących dla dorosłych 505 (1,01%), w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe 396 (0,79%), 102 (0,20%) w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy oraz 15 osób (0,03%) w szkołach branżowych II stopnia.

Na dzień 30 kwietnia 2025 r. obowiązek nauki w szkołach średnich spełniało w Polsce łącznie 45 685 uczniów-uchodźców z Ukrainy, co stanowiło 2,3% wszystkich uczniów spełniających ten obowiązek w Polsce. W stosunku do danych na dzień 30 września 2024 r. nastąpił spadek liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy o 4 175 osób, tj. o 8,4%. Najliczniejszą grupę stanowili uczniowie-uchodźcy z Ukrainy w technikach - 17 952 (39,30%). W liceach ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży uczyło się - 10 742 (23,51%) uczniów, w szkołach policealnych - 8 396 (18,38%), w szkołach branżowych I stopnia - 7 591 (16,62%), w liceach ogólnokształcących dla dorosłych - 502 (1,10%), w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe - 387 (0,84%), 100 (0,22%) w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy oraz 15 osób (0,03%) w szkołach branżowych II stopnia.

W roku szkolnym 2021/2022 w oddziałach przygotowawczych (w szkołach dla dzieci i młodzieży) obowiązek szkolny i nauki spełniało łącznie 1 359 uczniów cudzoziemców w 114 oddziałach. W roku szkolnym 2022/2023²⁷ liczba oddziałów przygotowawczych wynosiła 960. Uczyło się w nich 15 969 uczniów cudzoziemców, w tym 15 049 (94,2%) uczniów-uchodźców z Ukrainy.

W roku szkolnym 2023/2024 do 313 oddziałów przygotowawczych uczęszczało łącznie 4 616 uczniów, w tym 3 897 (84,4%) uczniów-uchodźców z Ukrainy, co oznacza spadek liczby tych uczniów w stosunku do poprzedniego roku szkolnego o 286,2%.

---

²⁷ Na 30 września 2022 r., 2023 r. i 2024 r.

W roku szkolnym 2024/2025 liczba oddziałów przygotowawczych dla uczniów cudzoziemców wynosiła 260 (spadek o 16,9% w stosunku do poprzedniego roku szkolnego), w tym 249 (95,8%) oddziałów dla uczniów-uchodźców z Ukrainy. Naukę pobierało w nich 3 586 uczniów i w stosunku do poprzedniego roku szkolnego nastąpił spadek ich liczby o 311 osób (8%).

(akta kontroli str. 461-472, 1449-1453)

2. W roku szkolnym 2022/2023²⁸ do klasy VIII szkoły podstawowej uczęszczało łącznie 15 509 uczniów-uchodźców z Ukrainy. Na koniec tego roku szkolnego – 11 7191 (76,03%) tych uczniów uzyskało klasyfikację końcową i ukończyło szkołę²⁹. Do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 12 074 uczniów³⁰, co stanowiło 102,4% wszystkich uczniów sklasyfikowanych na koniec tego roku szkolnego. W roku szkolnym 2023/2024 do klasy ósmej uczęszczało łącznie 12 407 uczniów-uchodźców z Ukrainy. Na koniec tego roku szkolnego - 11 038 (77,97%) z nich uzyskało klasyfikację końcową i ukończyło szkołę podstawową. Do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 11 252 (101,94%) uczniów sklasyfikowanych na koniec tego roku szkolnego.

W roku szkolnym 2022/2023 spośród 277 uczniów-uchodźców z Ukrainy zapisanych do ostatniej klasy liceum ogólnokształcącego uzyskało klasyfikację końcową i ukończyło liceum 130 (46,93%) uczniów. Do egzaminu maturalnego przystąpiło 89 (68,46% sklasyfikowanych na koniec tego roku szkolnego), a zdało ten egzamin 61 uczniów (68,54% z przystępujących). W roku szkolnym 2023/2024 na 432 uczniów-uchodźców z Ukrainy, klasyfikację końcową (ukończyło liceum) uzyskało 336 uczniów (77,78%). Do egzaminu maturalnego przystąpiło 251 (74,70% sklasyfikowanych), a zdało egzamin maturalny 208 (82,87% z przystępujących).

W roku szkolnym 2022/2023 do ostatniej klasy technikum uczęszczało łącznie 33 uczniów-uchodźców z Ukrainy, a na koniec tego roku szkolnego klasyfikację końcową (ukończyło szkołę) uzyskało 14 (42,42%) uczniów. W roku szkolnym 2023/2024 do technikum uczęszczało 10 uczniów-uchodźców, a klasyfikację końcową (ukończyło szkołę) dziewięciu uczniom (90%).

W roku szkolnym 2022/2023 do ostatniej klasy szkoły branżowej I stopnia uczęszczało 61 uczniów-uchodźców z Ukrainy, a na koniec tego roku szkolnego ukończyło szkołę 43 (70,49%) tych uczniów. W roku szkolnym 2023/2024 do ostatniej klasy w szkołach tego typu uczęszczało 120 uczniów-uchodźców z Ukrainy, a na koniec tego roku szkolnego 91 (75,83%) uzyskało klasyfikację końcową i ukończyło szkołę.

(akta kontroli str. 521-529, 1454-1458)

---

²⁸ Na dzień 30 września lat szkolnych 2022/2023 oraz 2023/2024.

²⁹ Posiadali wskazany w bazie SIO status „ukończył szkołę” na koniec roku szkolnego.

³⁰ Liczba uczniów, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty jest minimalnie wyższa, niż liczba uczniów, którzy zostali sklasyfikowani na koniec roku szkolnego. Spowodowane jest to tym, że liczba uczniów, którzy byli sklasyfikowani odnosi się do liczby uczniów przypisanych na dzień 30 września w latach szkolnych 2022/2023-2023/2024, którzy na koniec roku szkolnego mieli zaznaczony status przypisania „ukończył szkołę”. Natomiast wśród liczby uczniów, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty, znajdują się również uczniowie, którzy nie mieli takiego statusu na koniec roku szkolnego. Powodem jest to, że egzamin ósmoklasisty odbywa się w maju, kiedy uczniowie nie mają jeszcze klasyfikacji rocznej, więc może się zdarzyć, że uczeń, który ostatecznie nie uzyskał klasyfikacji rocznej, podszedł do egzaminu ósmoklasisty.

3. W wyniku kontroli pn. „Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach”³¹ NIK zwróciła uwagę, że Ministerstwo nie posiada danych o liczbie uczniów z Ukrainy, którzy po przybyciu do Polski podlegają obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki i nie uczęszczają do szkół w Polsce a realizują obowiązek szkolny lub nauki w formie zdalnej. Rozwiązania przyjęte przez Ministerstwo w zakresie ewidencji uczniów realizujących naukę w formie zdalnej nie pozwalały na uzyskanie informacji dotyczącej skali takiego sposobu spełniania obowiązku szkolnego lub nauki, a tym samym nie pozwalały na podjęcie przez Ministerstwo skutecznych działań w celu obejmowania wszystkich uczniów tym obowiązkiem³². W odpowiedzi na sposób realizacji tej uwagi, Minister poinformował, że uwaga posłuży do oceny obowiązujących rozwiązań, w tym wynikających z § 15 rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy³³.

Claudia Torres-Bartyzel, dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej³⁴ w Ministerstwie, poinformowała, że w ramach SIO nie są odnotowywane informacje o dzieciach i młodzieży z Ukrainy, którzy kontynuują naukę on-line w ukraińskim systemie oświaty i pozostawali poza polskim systemem oświaty. Ministerstwo podejmowało działania mające na celu pozyskanie danych dotyczących liczby uczniów z Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 24 lutego 2022 r. Minister zwracał się o powyższe dane do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych³⁵. Centralny Ośrodek Informatyki przekazywał do Ministerstwa statystyki osób ze statusem cudzoziemca UKR (liczba osób, którym nadano PESEL, według roku urodzenia od 1-18 roku życia)³⁶. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przekazało dane dotyczące świadczeń wychowawczych 800+ wypłaconych dzieciom i młodzieży o statusie UKR w wieku od 2,5 do 18 roku życia³⁷. Z informacji przekazanej do Ministerstwa przez ZUS wynika, że na dzień 21 maja 2025 r. wpłynęło 103,9 tys. wniosków na 154,9 tys. dzieci o przyznanie świadczenia wychowawczego na okres 2025/2026 przez osoby objęte ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy. Ministerstwo pozyskiwało dane dotyczące tych uczniów również z Ministerstwa Oświaty i Nauki Ukrainy³⁸. Zgodnie z informacją MOiN Ukrainy (z 2 maja 2024 r.) za granicą przebywało 395 178 uczniów szkół średnich

³¹ Wystąpienie pokontrolne NIK z dnia 5 października 2023 r. nr KNO.410.2.1.2023 r.

³² W latach szkolnych 2021/2022-2023/2024, zgodnie z § 15 rozporządzenia w sprawie organizacji kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy, dzieci i uczniowie będący obywatelami Ukrainy, którzy pobierali naukę w przedszkolu lub szkole funkcjonujących w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie podlegali obowiązkowemu rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu, obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki. Od roku szkolnego 2024/2025, uczniowie będący obywatelami Ukrainy, którzy w roku szkolnym 2024/2025 pobierają naukę w ostatniej klasie szkoły funkcjonującej w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, której ukończenie umożliwia przystąpienie do ukraińskiego egzaminu maturalnego, i zamierzają przystąpić do ukraińskiego egzaminu maturalnego w 2025 r., nie podlegają obowiązkowi nauki.

³³ Informacja o sposobie wykorzystania uwag sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym. Pismo z dnia 27 października 2023 r. nr. DKA-WKO.0911.1.2023.AJK.

³⁴ Dalej: DWM.

³⁵ Dalej: odpowiednio MSWiA, MRPiPS, ZUS.

³⁶ Centralny Ośrodek Informatyki przekazał do Ministerstwa informacje w dniach: 22 lutego 2024 r., 23 października 2024 r. i 21 maja 2025 r.

³⁷ Pismo Ministerstwa nr DWM-WOPGM.473.131.2024.BP z 21 maja 2025 r. Z informacji uzyskanej przez Ministerstwo w marcu 2025 r. liczba dzieci UKR, na które w marcu 2025 r. wypłacono ww. świadczenia wynosiła 217 917.

³⁸ Dalej: Ministerstwo OiN Ukrainy.

ogólnokształcących, w tym w Polsce 105 512, z czego 69 398 kontynuowało wówczas naukę w szkołach ukraińskich.

Ministerstwo nie współpracowało z j.st. w celu ustalenia liczby uczniów-uchodźców z Ukrainy, którzy kontynuowali naukę on-line w ukraińskim systemie oświaty. Minister nie jest organem nadzoru nad działalnością szkół i nie kontroluje realizacji obowiązku szkolnego i nauki³⁹. Organizacje pozarządowe działające w Polsce informowały Ministerstwo o szacunkowej liczbie tych uczniów⁴⁰. Z informacji opracowanej przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i przekazanej do Ministerstwa w czerwcu 2024 r. wynika m.in., że nie była znana sytuacja edukacyjna przynajmniej 21 tys. dzieci z Ukrainy, na które pobierane było świadczenie 800+.

Kwestia dotycząca spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki przez uczniów-uchodźców z Ukrainy była przedmiotem polsko-ukraińskich konsultacji międzyrządowych z udziałem Ministra Edukacji i Ministra Oświaty i Nauki Ukrainy⁴¹ od początku wybuchu wojny w Ukrainie. Podczas spotkania, które odbyło się 28 marca 2024 r. Minister zwrócił uwagę, że uczniowie, uczestniczący jedynie w kształceniu zdalnym organizowanym przez szkoły w Ukrainie, bardziej narażeni są na osamotnienie, brak kontaktów z rówieśnikami, co może doprowadzić do pogłębiania się traum związanych z doświadczeniem wojennym. Zdaniem Ministra najkorzystniejszym dla nich rozwiązaniem jest uczęszczanie do szkół w Polsce. Ministrowie Polski i Ukrainy podkreślili konieczność zapewnienia wszystkim obywatelom Ukrainy możliwości uczęszczania do szkół w Polsce.

Na podstawie m.in. tych konsultacji dokonano zmian przepisów prawa dotyczących uczniów-uchodźców z Ukrainy⁴². W wyniku zmian wprowadzono warunek nauki dzieci uchodźców z Ukrainy w przedszkolu lub szkole należących do polskiego systemu oświaty⁴³. Z dniem 1 września 2024 r. zmieniono rozporządzenie w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy⁴⁴ w wyniku którego,

---

³⁹ Zgodnie z art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo oświatowe, ewidencję spełniania obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki prowadzą dyrektorzy publicznych szkół podstawowych oraz gmina. Wskazane podmioty są zobowiązane do kontroli postępowania rodziców w kwestii edukacji ich dzieci.

⁴⁰ Raport pt. „Gościńska Polska 2022+: Jak mądrze wesprzeć Polskę i Polaków w pomocy osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie opracowany przez „WiseEuropa – Fundacja Warszawski Instytut Studiów Ekonomicznych i Europejskich” przekazany do Ministerstwa w dniu 29 czerwca 2022 r.; raporty Centrum Edukacji Obywatelskiej dotyczące sytuacji uczniów-uchodźców z Ukrainy przekazane do Ministerstwa w dniach: 29 kwietnia 2024 r., 13 czerwca 2024 r. i 29 stycznia 2025.

⁴¹ Dalej: Minister OiN Ukrainy.

⁴² Ustawa z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. poz. 854). Ustawa weszła w życie 1 lipca 2024 r.

⁴³ Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy (po zmianach) dziecko obywatela Ukrainy, a na które ubiega się on o świadczenie wychowawcze lub świadczenie na dobry start, musi realizować obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny albo obowiązek nauki. Warunek ten nie dotyczy tych dzieci, które ze względu na wiek albo odroczenie nie realizuje tych obowiązków. Dodano również przepisy zobowiązujące ZUS do wstrzymania przyznanych wcześniej świadczeń w sytuacji, kiedy w SIO nie zostanie potwierdzony fakt pobierania nauki w szkole przez dziecko, na które te świadczenia były przyznane (art. 26 ust. 3ba-3bc ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy).

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 26 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 1302).

z początkiem roku szkolnego 2024/2025 wprowadzono obowiązek szkolny dla uczniów-uchodźców z Ukrainy.

(akta kontroli str. 1308-1398, 1436)

4. Minister wspomagał uczniów-uchodźców z Ukrainy spełniających obowiązek szkolny lub nauki zdalnie (on-line) w ukraińskim systemie oświaty. Ministerstwo informowało kuratorów oświaty, że szkoły w Ukrainie pracują w trybie zdalnym, a na stronie internetowej MOiN Ukrainy oraz Instytutu Modernizacji Treści Edukacyjnych dostępne są cyfrowe wersje podręczników do wszystkich klas oraz inne materiały dydaktyczne, w tym słowniki (również ukraińsko-polski). Jednocześnie Ministerstwo, realizując inicjatywę #SzkołaDlaWas, zebrało kilkaset sztuk używanego sprzętu komputerowego, który przekazywano uczniom-uchodźcom z Ukrainy uczącym się zdalnie⁴⁵.

Ministerstwo zwróciło się w 15 lipca 2022 do Ambadora Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej, Wasyla Zwaryczy⁴⁶ z prośbą o przekazanie informacji na temat planowanych przez stronę ukraińską rozwiązań z zakresie nauki zdalnej uczniów, którzy przebywają poza Ukrainą i kontynuują naukę w szkołach w ukraińskim systemie oświaty. W odpowiedzi Oleh Kutus Radca-Minister w Ambasadzie Ukrainy poinformował⁴⁷, że ukraińskie szkoły prowadzące naukę zdalnie uruchomiły bezpłatny dostęp do kształcenia, a MOiN Ukrainy przygotowało listę takich szkół i organizacji. Założono także Międzynarodową Szkołę Ukraińską, której celem jest umożliwienie kształcenia uczniom przebywającym poza granicami Ukrainy, zgodnie z państwowymi standardami kształcenia w Ukrainie.

W dniu 18 września 2024 r. Ambasada Ukrainy zwróciła się z prośbą o upowszechnienie informacji o materiałach MOiN Ukrainy – programach nauczania, samouczkach wideo i podręcznikach do nauki języka ukraińskiego, literatury ukraińskiej, historii Ukrainy, obrony Ukrainy i geografii umożliwiających łączenie nauki w szkołach w Polsce z nauką na odległość w szkołach ukraińskich. Ambasada poinformowała także, że MOiN Ukrainy, za pośrednictwem platformy edukacyjnej zapewnia lekcje wideo i elektroniczne wersje podręczników do klas 1-11. Ministerstwo poinformowało Ambasadę Ukrainy⁴⁸ o braku podstaw prawnych umożliwiających ich rozpropagowanie. Jednocześnie wskazało, że ww. materiały mogą być wykorzystywane w ramach zajęć służących nauce języka i kultury kraju pochodzenia organizowanych w szkole przez placówkę dyplomatyczną lub konsularną kraju pochodzenia uczniów działającą w Polsce albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości, zgodnie z art. 165 ust. 15 ustawy – Prawo oświatowe.

Ministerstwo nie podejmowało współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie organizowania przez nie kształcenia zdalnego dla uczniów przybywających z Ukrainy od 24 lutego 2022 r. Zgodnie z informacją Ambasady Ukrainy, organizacje pozarządowe współpracowały w tym zakresie z Międzynarodową Szkołą Ukraińską, kształcąca uczniów będących

⁴⁵ Podmioty, które wyraziły chęć nieodpłatnego przekazania sprzętu komputerowego mogły zgłosić się na adres mailowy Związku Polska Cyfrowa. Podarowany sprzęt był rozdysponowywany we współpracy m.in. z Poczta Polska, Fundacją „Wolność i Demokracja”, Fundacją „Pomoc Polakom w Potrzebie”, Fundacją „Przyjaciel Misji”.

⁴⁶ Pismo nr DWM-WOPG.473.409.2022. GS.

⁴⁷ We wrześniu 2022 r.

⁴⁸ Pismo z dnia 14 października 2024 r. nr DWM-WOPGM.473.246.2024.BT.

obywatelami Ukrainy przebywających poza jej granicami. MEN zaprosiło wybrane organizacje do udziału w pracach Zespołu do spraw Integracji.

(akta kontroli str. 1432-1448)

W latach objętych kontrolą, w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa, Minister ustalił zagadnienia odnoszące się do spraw związanych z edukacją uczniów-uchodźców z Ukrainy⁴⁹, zgodnie z kompetencjami określonymi w art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy – Prawo oświatowe. Departament Kształcenia Ogólnego MEN⁵⁰, na podstawie swojego zakresu działań, analizował coroczne sprawozdania z realizacji nadzoru pedagogicznego za lata szkolne 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 przekazane przez wszystkich kuratorów oświaty do 15 października danego roku⁵¹ oraz na bieżąco pozyskiwał informacje o wykonywaniu planów nadzoru w kuratoriach oświaty. Ministerstwo nie żądało żadnych odrębnych, cyklicznych sprawozdań wyłącznie w zakresie dzieci uchodźców z Ukrainy. Jak poinformowała Anna Dakowicz-Nawrocka, zastępca dyrektora DKO, takie rozwiązanie zapewniało spójność i przejrzystość przekazywanych danych.

Na podstawie ww. sprawozdań Minister opracował i opublikował m.in. zbiorcze informacje obejmujące wyniki nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w zakresie kontroli doraźnych i wspomagania dotyczące lat szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 oraz wyniki kontroli planowej pn. „Zgodność z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”⁵², w tym przyjmowania dzieci uchodźców z Ukrainy. Zastępca dyrektora DKO wyjaśnił, że dokument dotyczący roku szkolnego 2023/2024 na dzień 15 maja 2025 r. znajduje się na etapie wewnętrznej akceptacji kierownictwa Ministerstwa.

Informacje o wynikach nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2022/2023, w tym wyniki kontroli planowej dotyczącej przyjmowania do szkół cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki opublikowano na stronie internetowej obsługującej Ministerstwo dopiero w maju 2025 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 284-296, 300-315, 347, 388-390, 990-1046)

⁴⁹ Lata szkolne: 2021/2022 – „doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”; 2022/2023 – „doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, adekwatnie do zaistniałych potrzeb oraz kompetencji nauczycieli nowych przedmiotów wprowadzonych do podstawy programowej”; 2023/2024 – „doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”; 2024/2025 – „praca z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”.

⁵⁰ Od dnia 4 lipca 2022 r. do dnia 22 stycznia 2024 r. Departament Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych; od dnia 23 stycznia 2023 r. do dnia 16 września 2024 r. Departament Kształcenia Ogólnego i Transformacji Cyfrowej; dalej: DKO.

⁵¹ Zgodnie z § 21 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 15), dalej: rozporządzenie w sprawie nadzoru – kurator oświaty opracowuje i przedstawia ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, w terminie do dnia 15 października danego roku szkolnego, wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym, dalej: sprawozdania.

⁵² Dalej: kontrola planowa dotycząca przyjmowania do szkół cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki.

5. Minister w ramach kontroli sprawności i efektywności nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty zrealizował dwie kontrole doraźne – w roku 2022 pn. „Realizacja przez kuratora oświaty nadzoru pedagogicznego w zakresie przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach oraz zadań związanych z awansem zawodowym nauczycieli”⁵³ oraz w latach 2023-2024 kontrolę pn. „Realizacja przez kuratora oświaty nadzoru pedagogicznego w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę oraz zadań związanych z awansem zawodowym nauczycieli”⁵⁴. Żadna z tych kontroli nie dotyczyła wprost dzieci uchodźców z Ukrainy ani nie była projektowana z uwzględnieniem tej grupy uczniów jako przedmiotu badania. Zastępca dyrektora DKO podał, że „wybór zakresu kontroli wynikał z analizy skarg i pytań wpływających do Ministerstwa”.

(akta kontroli str. 248-291, 1623-1645)

6. Ministerstwo przekazywało kuratorom oświaty, dyrektorom szkół, nauczycielom i jednostkom samorządu terytorialnego informacje dotyczące kształcenia uczniów-uchodźców z Ukrainy⁵⁵. Po wybuchu pełnoskalowego konfliktu zbrojnego w Ukrainie poinformowano dyrektorów szkół o zasadach przyjmowania dzieci i młodzieży z Ukrainy do szkół w Polsce w oparciu o istniejące rozwiązania systemowe określone w ustawie – Prawo oświatowe oraz w rozporządzeniu w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi. Szczególną uwagę zwrócono na wsparcie uczniów ukraińskich poprzez umożliwienie im uczestniczenia w dodatkowych zajęciach z języka polskiego, realizowania nauki w formie oddziału przygotowawczego oraz korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Przekazano również rekomendacje dla nauczycieli i pedagogów szkolnych na temat „Jak rozmawiać z dziećmi i uczniami na temat sytuacji w Ukrainie”⁵⁶.

W drugim półroczu roku szkolnego 2021/2022 r. Ministerstwo na bieżąco informowało wszystkie ww. podmioty realizujące zdania oświatowe o zmianach w przepisach prawa ułatwiających organizowanie nauki uczniów przybyłych z Ukrainy określonych w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy oraz w rozporządzeniu w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy⁵⁷. Minister zobowiązał kuratorów oświaty m.in. do stworzenia bazy danych osób znających języki wschodniosłowiańskie chcących pomóc dzieciom i młodzieży celem udostępnienia jej dyrektorom szkół i placówek funkcjonujących na terenie danego województwa oraz do współtworzenia w witrynie ofert pracy listy szkół, w których była potrzeba zatrudnienia pomocy nauczyciela⁵⁸.

W latach 2023-2024 przekazywano do ww. podmiotów tylko informacje na temat rozwiązań systemowych dotyczących kształcenia uczniów przybyłych z zagranicy, w tym będących obywatelami Ukrainy w związku z nowym rokiem

---

⁵³ W 2022 r. kuratoria oświaty w Łodzi i Gdańsku.

⁵⁴ W latach 2023/2024 w kuratoria oświaty w Katowicach, Bydgoszczy, Gorzowie Wielkopolskim i Kielcach.

⁵⁵ Korespondencję prowadziły najczęściej komórki organizacyjne Ministerstwa tj. DWM i DKO.

⁵⁶ DWM-WOPG.473.41.2022.MT/2 z dnia 25 lutego 2022 r., pismo Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej z dnia 27 lutego 2022 r.

⁵⁷ DWM-WOPG.473.51.2022.MT z dnia 23 marca 2022 r., DWM-WOPG.473.220.2022.GC z dnia 13 kwietnia 2022 r.

⁵⁸ DKO-WNP.4092.32.2022.EL z dnia 3 marca 2022 r., korespondencja mailowa z dnia 24 marca 2022 r.

szkolnym⁵⁹. Zastępca dyrektora DKO poinformował, że „działania podejmowane w tym okresie miały charakter kontynuacji uprzednio wdrożonych rozwiązań, o których informowano kuratorów oświaty pismami przekazanymi w 2022 r.” W opinii zastępcy dyrektora DKO, rozwiązania te były „wykorzystywane przez organy nadzoru pedagogicznego w kolejnych latach i nie wymagały wydawania nowych wytycznych w formie pisemnej”.

(akta kontroli str. 284-299, 311-345, 349-353, 886-939)

7. Sprawy dotyczące dzieci uchodźców z Ukrainy były tematem narad i konferencji kuratorów oświaty organizowanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. W latach 2020–2023 Wydział Nadzoru Pedagogicznego DKO zorganizował 13 spotkań on-line z udziałem kierownictwa Ministerstwa i kuratorów oświaty, poświęconych m.in. tematyce edukacji dzieci cudzoziemców, w tym uczniów-uchodźców z Ukrainy. Zastępca dyrektora DKO w wyjaśnieniach wskazał, że „spotkania te były organizowane w trybie pilnym, w odpowiedzi na dynamicznie zmieniającą się sytuację oświatową po wybuchu konfliktu zbrojnego w Ukrainie oraz związanym z tym masowym napływem uczniów do polskich szkół⁶⁰. Miały charakter roboczy, służący bieżącemu rozwiązywaniu problemów zgłaszanych przez kuratorów oświaty oraz j.s.t. w zakresie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci uchodźców”. Podał, że w „tym okresie MEiN nie realizowało odrębnych szkoleń, konferencji czy narad kuratorów oświaty w formule planowanych wydarzeń, w zakresie dotyczącym edukacji dzieci uchodźców z Ukrainy, lecz podejmowało działania interwencyjne i wspierające, odpowiednio do potrzeb i uwarunkowań danego okresu”.

Pracownicy DWM koordynowali oraz we współpracy z innymi departamentami Ministerstwa uczestniczyli w wideokonferencjach zorganizowanych przez kuratorów oświaty w dniach 18 i 24 marca 2022 r.⁶¹, odpowiednio dla wizytatorów, dyrektorów szkół i przedszkoli, przedstawicieli j.s.t. W trakcie tych spotkań przedstawiono m.in. zasady dotyczące przyjmowania uczniów przybywających z Ukrainy od 24 lutego 2022 r. do polskich szkół, tworzenia i funkcjonowania oddziałów przygotowawczych i wsparcia tych uczniów w zakresie dodatkowych, bezpłatnych zajęć z języka polskiego.

W latach 2024-2025 odbyło się pięć spotkań kierownictwa Ministerstwa z kuratorami oświaty⁶², podczas których omawiano m.in. tematykę włączania uczniów-uchodźców z Ukrainy do polskiego systemu edukacji od 1 września 2024 r. oraz założenia przygotowywanego rządowego programu wsparcia uczniów-uchodźców z Ukrainy. Sprawy uczniów-uchodźców z Ukrainy były także przedmiotem 67 konferencji oraz 546 narad rejonowych z dyrektorami

---

⁵⁹ DWM-WOPG.473.127.2024.BP z dnia 13 czerwca 2023 r., DWM-WOPG.473.127.2024.BP z dnia 5 września 2023 r., DWM-WOPGM.473.172.2024.BP z dnia 13 sierpnia 2024 r.

⁶⁰ Tj. 19-20 sierpnia 2020 r., 24 lutego 2022 r.; 27 lutego 2022 r., 3 marca 2022 r., 8 marca 2022 r., 9 marca 2022 r., 18 marca 2022 r., 22 marca 2022 r., 13 kwietnia 2022 r., 25 maja 2022 r. 3 sierpnia 2022 r., 22-23 sierpnia 2022 r., 13-14 kwietnia 2023 r.

⁶¹ Wideokonferencja pt.: „Uczniowie z Ukrainy w polskim systemie edukacji – tworzenie oddziałów przygotowawczych. Dobre praktyki” zorganizowanej przez Pomorskiego Kuratora Oświaty, wideokonferencja pt. „Przygotowanie systemu edukacji w Wielkopolsce do napływu uchodźców z Ukrainy” zorganizowana przez Wojewodę Wielkopolskiego i Wielkopolskiego Kuratora Oświaty.

⁶² W dniach: 18-19 kwietnia 2024 r., 21-22 sierpnia 2024 r., 11-12 grudnia 2024 r. i 9-10 kwietnia 2025 r. – w siedzibie MEN; 6-7 marca 2025 r. w Centrum Szkoleniowym ORE.

wszystkich typów szkół i rodzajów placówek oświatowych zorganizowanych przez kuratorów oświaty.

(akta kontroli str. 284-286, 293-295, 347-371, 1623-1645)

8. Na rok szkolny 2021/2022 Minister, w ramach zakresu nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty, wskazał do realizacji kontrolę planową pn. „Przyjmowanie do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”, w oparciu o zatwierdzony przez siebie arkusz kontroli⁶³.

W dniu 28 marca 2022 r. Minister podjął decyzję o skreśleniu ww. kontroli z listy zadań nadzoru pedagogicznego. Jak wyjaśnił zastępca dyrektora DKO Ministerstwa, „decyzja taka wynikała z nadzwyczajnych okoliczności społeczno-politycznych jakie zaistniały w Polsce w wyniku rozpoczęcia wojny w Ukrainie”.

(akta kontroli str. 300-302, 957-971, 1005-1008)

W roku szkolnym 2022/2023 Minister ponownie włączył do zadań kuratorów oświaty przeprowadzenie przywołanego wyżej tematu kontroli, w 5% nadzorowanych przez nich publicznych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Zadanie zostało zrealizowane w wyznaczonym przez Ministerstwo okresie, tj. od kwietnia do czerwca 2023 r. Kontrola dotyczyła zgodności z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, w okresie od dnia 1 września 2022 r. do dnia jej przeprowadzenia. Na potrzeby tej kontroli zmodyfikowano arkusz kontroli planowej przewidzianej do realizacji w roku szkolnym 2021/2022 o informacje dotyczące bezpośrednio uczniów-uchodźców z Ukrainy⁶⁴ (tj. ogólnej liczby uczniów; sposobu ustalenia klasy, w której uczniowie kontynuują naukę; liczby uczniów w oddziałach przygotowawczych i organizacji zajęć w tych oddziałach; liczby uczniów uczestniczących w dodatkowych zajęciach języka polskiego oraz organizacji tych zajęć; liczby uczniów korzystających z dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz organizacji tych zajęć). W wyniku kontroli przeprowadzonej w 725 szkołach wydano 72 zalecenia pokontrolne, w tym 51 w sprawach dotyczących uczniów-uchodźców z Ukrainy. Nieprawidłowości dotyczyły organizacji i realizacji dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego dla tych uczniów.

(akta kontroli str. 372-390, 950-956, 972-987, 1204-1231, 1204)

Wyniki ww. kontroli przełożyły się na wyznaczane przez MEN rozwiązania organizacyjne dotyczące uczniów-uchodźców z Ukrainy. Uczniom, którzy w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024 rozpoczęli dodatkową naukę języka polskiego wydłużono prawo do tej nauki o 12 miesięcy, tj. do 36 miesięcy (art. 55b ust. 1a ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy). Ponadto w roku szkolnym 2024/2025 zmniejszono z sześciu do czterech godzin tygodniowy

⁶³ Zgodnie z § 13 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

⁶⁴ Arkusz zatwierdzony przez Ministra Edukacji i Nauki opublikowano na stronie internetowej Ministerstwa w dniu 26 kwietnia 2023 r.

wymiar dodatkowych, bezpłatnych zajęć z języka polskiego (§ 11ab rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy).

(akta kontroli str. 372-390, 1205-1214, 1232-1234)

9. W okresie objętym kontrolą Minister podjął jedno działanie w zakresie doksztalcenia i doskonalenia nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźców z Ukrainy. W dniu 24 marca 2022 r. zlecił Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie⁶⁵ realizację zadania polegającego na przygotowaniu i przeprowadzeniu kursu języka polskiego dla obywateli Ukrainy – nauczycieli i osób, które mogą być zatrudnione na stanowisku pomocy nauczyciela. ORE przeprowadził kursy w okresie od 23 marca do 4 grudnia 2022 r. dla 819 osób pochodzących z Ukrainy. Wydatki wyniosły łącznie 98,1 tys. zł, z czego 90 tys. zł to środki przekazane przez MEiN⁶⁶. W latach 2022/2025 (do dnia 3 czerwca 2025 r.) Ministerstwo nie zlecało realizacji innych zadań z zakresu nauczania języka polskiego jako języka obcego.

Z informacji uzyskanej z ORE na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK wynika, że w latach 2022-2025 (do 14 maja 2025 r.) zostało zrealizowanych łącznie 30 szkoleń związanych ze wsparciem metodycznym nauczycieli pracujących z uczniami cudzoziemskimi, w tym 16 szkoleń bezpośrednio dotyczących pracy z uczniem- uchodźcą z Ukrainy⁶⁷.

(akta kontroli str. 285-299, 831–882)

10. Od 1 lipca 2024 r. uczniowie-uchodźcy z Ukrainy, którzy rozpoczęli naukę w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024, przez okres nie dłuższy niż 36 miesięcy, mają prawo do dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego, którą organizuje organ prowadzący szkołę.

W latach szkolnych 2022/2023-2024/2025⁶⁸ w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych z dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego korzystało ogółem 246 639 uczniów-uchodźców z Ukrainy. W kolejnych latach szkolnych 2022/2023, 2023/2024 i 2024/2025 liczba uczniów korzystających z tej formy wsparcia ulegała zmniejszeniu i wynosiła odpowiednio 97 526, 80 216 i 68 897.

Dyrektor DWM Ministerstwa wyjaśnił, że „wydłużenie o 12 miesięcy okresu, przez który uczniowie mogą uczestniczyć w dodatkowych zajęciach z języka polskiego miało na celu podniesienie poziomu znajomości języka polskiego i w rezultacie sprawniejszą integrację i adaptację w środowisku rówieśniczym. Wprowadzone rozwiązania legislacyjne były odpowiedzią na postulaty zgłaszane do MEN przez organizacje pozarządowe” oraz wyniki kontroli planowej

---

⁶⁵ Dalej: ORE.

⁶⁶ Decyzja DKO-WKiDN.5113.14.2022.BTK.

⁶⁷ W szkoleniach wzięły udział łącznie 2 672 osoby. Przykładowo: w 2022 r. szkolenia: „Wsparcie uczniów w kryzysie uchodźczym” – w formie e learningu i webinarów łącznie dla 147 konsultantów i doradców metodycznych ds. kadry zarządzającej i pomocy-psychologiczno-pedagogicznej zatrudnionych w placówkach doskonalenia nauczycieli; „Kompetencje metodyczne nauczycieli niezbędne w pracy z uczniami ze środowisk uchodźczych z Ukrainy” - dla 107 osób; w 2023 r. „Uczniowie z Ukrainy na lekcjach języka polskiego - doskonalenie kompetencji metodycznych nauczycieli” - w formie on-line dla 70 osób; w 2024 r. „Edukacja uczniów ze środowisk migracyjnych, w szczególności dzieci uchodźców z Ukrainy, w szkołach wielokulturowych” – w formie w webinarium dla 30 osób.

⁶⁸ Na dzień 30 września 2022 r., 2023 r. i 2024 r.

dotyczącej przyjmowania do szkół cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki.

(akta kontroli str. 437-447, 1208-1214)

W latach szkolnych 2021/2022-2023/2024 dodatkowe zajęcia lekcyjne z języka polskiego dla uczniów będących obywatelami Ukrainy prowadzone były indywidualnie lub w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów, w wymiarze pozwalającym na opanowanie języka polskiego w stopniu umożliwiającym udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, nie niższym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo. Od roku szkolnego 2024/2025 liczbę godzin zmniejszono do nie mniej niż czterech godzin lekcyjnych tygodniowo. Powodem zmniejszenia liczby zajęć, jak wyjaśnił dyrektor DWM, była „chęć zmniejszenia obciążenia ucznia uczestniczącego również w zajęciach wyrównawczych z danego przedmiotu oraz realizującego zajęcia obowiązkowe wymagające od niego wzmożonego wysiłku w związku z poziomem znajomości języka polskiego i różnicami programowymi”.

(akta kontroli str. 444-456, 726-729)

11. Minister współpracował z różnymi instytucjami na rzecz zapewnienia prawa do edukacji uczniom-uchodźcom z Ukrainy. W ramach współdziałania z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji m.in. włączał się do prac legislacyjnych nad ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy i przekazywał informacje do rocznego raportu działań rządu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej⁶⁹ na rzecz obywateli Ukrainy oraz dane statystyczne z bazy danych SIO. Na bieżąco pozyskiwał informacje – z Urzędu do Spraw Cudzoziemców dotyczące liczby osób przybyłych do Polski od 24 lutego 2022 r., które rozpoczęły procedurę uzyskania statusu uchodźcy, a z Centralnego Ośrodka Informatyki, nadzorowanego przez Ministra Cyfryzacji, na temat liczby dzieci w wieku 6-18 lat przybyłych z Ukrainy, którym nadano numer PESEL.

(akta kontroli str. 444-456, 755-826)

12. Ministerstwo współpracowało ze stroną ukraińską, w tym z MOiN, Ambasadą Ukrainy w RP oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych Ukrainy. Zorganizowano łącznie 11 spotkań online i stacjonarnych (sześć w 2022 r., jedno w 2023 r., trzy w 2024 r. i jedno w 2025 r.), w trakcie których omawiano m.in. przygotowanie polskiego systemu edukacji na przyjęcie uchodźców, działania w zakresie zapewnienia optymalnych warunków dzieciom i młodzieży z Ukrainy, w tym dotyczące wprowadzenia od dnia 1 września 2024 r. obowiązku spełniania rocznego przygotowania przedszkolnego oraz obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki w szkołach w Polsce oraz założeń Programu „Szkoła dla wszystkich”.

(akta kontroli str. 734-736, 1047-1074, 1127-1138)

Na prośbę strony ukraińskiej, w dniu 9 maja 2022 r. Ministerstwo udzieliło szczegółowych informacji na temat zasad i warunków przyjmowania dzieci uchodźców z Ukrainy do szkół polskich. Przekazywało również informacje o liczbie uczniów-uchodźców z Ukrainy uczących się w polskich szkołach⁷⁰. Minister 10 czerwca 2024 r. poinformował Ministra OiN Ukrainy⁷¹ m.in. o skorelowaniu wypełniania przez uczniów-uchodźców z Ukrainy obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki z wypłatą świadczenia wychowawczego 800+; zatrudnianiu asystentów

⁶⁹ Dalej: RP, Polska.

⁷⁰ Pisma z 10 i 23 października 2024 r., 10 grudnia 2024 r., 13 marca 2025 r.

⁷¹ Pismo nr DWM-WOPGM.473.95.2024.BP.

międzykulturowych oraz o przyjętych systemowych rozwiązaniach dotyczących dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego.

(akta kontroli str. 726-729, 1139-1169)

Pismem z 25 lipca 2024 r. Minister OśN Ukrainy, Oksen Lisowij zwrócił się do Ministra Edukacji i Ministra Nauki z propozycją zawarcia umowy międzyrządowej mającej na celu zapewnienie i ochronę praw edukacyjnych obywateli Ukrainy czasowo przebywających na terytorium RP, która miałyby dotyczyć:

- nauki komponentu ukraińskiego w polskich szkołach, w szczególności poprzez wprowadzenie obowiązkowych godzin nauki (online – w szkołach ukraińskich lub offline – w szkołach polskich z pomocą nauczycieli z Ukrainy, w wymiarze 6-8 godzin tygodniowo);
- możliwości nauki języka ukraińskiego jako drugiego języka obcego w polskich szkołach, a w celu zmniejszenia obciążenia ukraińskich dzieci zaliczenia nauki języka ukraińskiego (nauczanego zgodnie z programem MOiN Ukrainy), jako drugiego języka obcego;
- otwarcia ukraińsko-polskich szkół, w których uczniowie będą mogli otrzymać dwa świadectwa ukończenia szkoły – polskie i ukraińskie;
- otwarcia filii państwowego Liceum „Międzynarodowa Szkoła Ukraińska” w RP;
- uregulowania funkcjonowania ukraińskich szkół dziennych, sobotnich i niedzielnych w RP;
- uznawania kategorii kwalifikacyjnych i tytułów pedagogicznych pedagogów z Ukrainy w polskim systemie oświaty;
- upowszechniania uznawania ukraińskich dyplomów w Polsce.

Minister Edukacji w piśmie z 5 września 2024 r. do Ministra OśN Ukrainy przedstawił szczegółowe informacje, które odnosiły się do wszystkich postulatów wniesionych przez stronę ukraińską. Wskazał, że dzieci i młodzież będące obywatelami Ukrainy cieszą się w Polsce pełnią praw edukacyjnych. Przede wszystkim, od 1 września 2024 r. będą spełniać obowiązek szkoły i obowiązek nauki w szkołach w Polsce. Odnosząc się do poszczególnych zagadnień proponowanych do uregulowania w umowie międzyrządowej, Minister poinformowała m.in., że:

- nauka języka i kultury ukraińskiej – stosownie do przepisów praw oświatowego, dla uczniów nie będących obywatelami polskimi, w tym dla uczniów przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022 r., podlegających obowiązkowi szkolnemu, placówka dyplomatyczna lub konsularna kraju ich pochodzenia działająca w Polsce albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości mogą organizować w szkole, w porozumieniu z dyrektorem szkoły i za zgodą organu prowadzącego, naukę języka i kultury kraju pochodzenia. Szkoła udostępnia nieodpłatnie pomieszczenia i pomoce dydaktyczne;
- możliwość nauki języka ukraińskiego jako obcego – język ukraiński może być nauczany jako język obcy nowożytny. Postulowana propozycja „zaliczania nauki języka ukraińskiego (zgodnie z programem nauczania Ministerstwa OśN Ukrainy) jako języka obcego, w celu zmniejszenia obciążenia ukraińskich dzieci”, wydaje się kontrowersyjna ze względu na zarzut nierównego traktowania uczniów/obywateli innych państw i narodowości realizujących obowiązek szkolny i nauki w polskim systemie oświaty;
- otwarcie polsko-ukraińskich szkół, w których uczniowie będą mogli otrzymywać dwa świadectwa ukończenia szkoły: polskie i ukraińskie oraz filii

Państwowego Liceum „Międzynarodowa Szkoła Ukraińska” – polskie przepisy prawa oświatowego nie przewidują rozwiązań, które pozwalałyby tworzenie subsystemu edukacyjnego innego państwa w ramach polskiego systemu oświaty;

- funkcjonowanie ukraińskich szkół dziennych, sobotnich i niedzielnych – ukraińskie szkoły mogą organizować w szkole, w porozumieniu z dyrektorem szkoły i z zgodą organu prowadzącego naukę języka i kultury kraju pochodzenia. Szkoła udostępnia nieodpłatnie pomieszczenia i pomoce dydaktyczne;
- uznawanie kategorii kwalifikacyjnych i tytułów pedagogicznych pedagogów z Ukrainy w polskim systemie oświaty – zarówno wobec osób, które uzyskały kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w Ukrainie, jak i osób, które uzyskały kwalifikacje nauczycielskie w Polsce mają zastosowanie takie same wymagania kwalifikacyjne;
- uproszczenie uznania ukraińskich dyplomów w Polsce – Minister Nauki wskazał, że Polska nie może zawrzeć umowy dotyczącej automatycznego uznawania dyplomów do celów zawodowych.

(akta kontroli str. 711-725)

13. Od wybuchu wojny w Ukrainie organizacje pozarządowe, w tym zrzeszające Ukraińców w Polsce⁷², zgłaszały postulaty mające na celu zapewnienie warunków do realizacji prawa do edukacji dzieciom uchodźców z Ukrainy. W efekcie Ministerstwo zainicjowało współpracę ekspertów i praktyków reprezentujących organizacje pozarządowe, samorządy oraz środowisko akademickie w opracowanie propozycji rozwiązań zgłaszanych problemów. Rezultatem współpracy tego gremium był dokument z 26 lutego 2024 r. pn. „Propozycje dotyczące zapewnienia dostępu do edukacji i integracji uczniom z Ukrainy”, w którym wskazywano na konieczność m.in.:

- wzmocnienia roli i pozycji asystentów międzykulturowych;
- modyfikacji koncepcji dydaktycznej oddziałów przygotowawczych, by były skoncentrowane na nauce języka polskiego jako obcego i integracji z rówieśnikami;
- podnoszenia jakości nauczania języka polskiego jako drugiego;
- wykorzystania potencjału nauczycieli ukraińskich w polskim systemie edukacji;
- wycofania rozwiązań prawnych uznających edukację ukraińską online za realizację obowiązku szkolnego w Polsce;
- uzależnienia wypłaty świadczenia wychowawczego 800+ od realizacji obowiązku szkolnego/obowiązku nauki przez dzieci w polskim systemie edukacji stacjonarnej;
- monitorowania realizacji obowiązku szkolnego/obowiązku nauki.

(akta kontroli str. 444-456, 742-754)

Zespół do spraw Integracji, który jest organem pomocniczym Ministra, został powołany w związku z wprowadzeniem od 1 września 2024 r. obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki dla wszystkich dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. W jego skład weszły osoby: Sekretarz Stanu w MEN, Joanna Mucha jako przewodnicząca, dyrektorzy poszczególnych komórek organizacyjnych

---

⁷² M.in.: Fundacja „Ukraiński Dom”, Klub Inteligencji Katolickiej, Polskie Forum Migracyjne, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Migrant Info Point, Warszawska Szkoła Ukraińska.

Ministerstwa⁷³ oraz dyrektorzy ORE, Instytutu Badań Edukacyjnych⁷⁴ i Centrum Współpracy Międzynarodowej w Urzędzie Miasta Lublin. W pracach uczestniczyli ponadto: członek Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego oraz przedstawiciele 21 różnych podmiotów administracji rządowej i samorządowej, a także organizacji pozarządowych, zaangażowanych w sprawy dotyczące migrantów i uchodźców, w tym z Ukrainy. W ramach prac Zespołu do spraw Integracji⁷⁵ przygotowywano propozycje rozwiązań w zakresie prowadzenia procesu integracji dzieci będących obywatelami Ukrainy oraz dzieci z doświadczeniem migracyjnym w polskim systemie oświaty⁷⁶. Analizowano różne zagadnienia opracowane przez grupy robocze⁷⁷ celem udzielenia wsparcia poszczególnym podmiotom systemu oświaty zaangażowanym w proces integracji. Omawiane zagadnienia to m.in.: „Priorytetowe obszary działań dotyczących asystentury międzykulturowej w systemie edukacji formalnej w Polsce”, „Harmonizacja – sytuacja prawna języka polskiego jako drugiego”, „Dzieci romskie z Ukrainy w szkołach w Polsce”.

(akta kontroli str. 47-239, 1596-1600)

Podstawę do prac Zespołu do spraw Integracji stanowił opracowany w listopadzie 2024 r. przez DWM dokument pt. „Edukacja dzieci i uczniów z doświadczeniem migracyjnym przybyłych z Ukrainy – dobre praktyki i rekomendacje”. Zamieszczono w nim m.in. rekomendacje odnoszące się do: organizacji nauki w oddziale przygotowawczym, funkcjonowania uczniów cudzoziemskich w klasie ogólnodostępnej, podstaw programowych, organizowania nauki języka polskiego, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, edukacji włączającej i integracji, przygotowania nauczycieli do pracy z uczniem z doświadczeniem migracji oraz monitorowania i ewaluacji tych działań.

(akta kontroli str. 113-130)

Jednym ze sposobów wdrożenia rekomendacji przyjętych w ww. dokumencie było opracowanie Programu „Szkoła dla wszystkich”. Przygotowanie i wdrożenie Programu, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, działanie 04.17 „Szkoła dla wszystkich”, było zasadniczym przedmiotem dotychczasowych prac Zespołu do spraw Integracji. Na realizację Programu planowano środki finansowe w wysokości 499 903 tys. zł, w tym z budżetu środków europejskich (finansowanie) w wysokości 412 513 tys. zł oraz z budżetu państwa (współfinansowanie) w wysokości 87 390 tys. zł⁷⁸.

Adresatami Programu „Szkoła dla wszystkich” mieli być uczniowie przybyli do Polski w wyniku agresji Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy, którzy realizują obowiązek szkolny w szkole podstawowej i obowiązek nauki w szkole ponadpodstawowej.

Celem głównym Programu „Szkoła dla wszystkich” miało być wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z Ukrainy przez utrzymanie ich obecności

⁷³ Departamentów: Współpracy Międzynarodowej, Edukacji Włączającej, Funduszy Strukturalnych, Kształcenia Ogólnego i Współpracy z Samorządem Terytorialnym.

⁷⁴ Dalej: IBE.

⁷⁵ Do 23 czerwca 2025 r. odbyło się 9 posiedzeń.

⁷⁶ Szczegółowy zakres tych rozwiązań określono w § 3 zarządzenia.

⁷⁷ Grupy powołane na posiedzeniu w dniu 21 października 2024 r.: asystentka międzykulturowa, nauczanie języka polskiego jako obcego, kompetencje kadry oświatowej, integracja w szkołach i wyzwania z nią związane, włączenie dzieci romskich, badania i monitoring danych.

⁷⁸ W Programie przewidziano środki finansowe w ramach kosztów administracyjnych w wysokości 15 903 tys. zł.

w polskim systemie oświaty. Służyć temu miało zaspokojenie szczególnych potrzeb tych osób oraz stworzenie warunków, w których mogłyby czuć się bezpiecznie oraz budować i rozwijać relacje z rówieśnikami, a także rozwijać swoją wiedzę, umiejętności i kompetencje.

Realizacja Programu „Szkoła dla wszystkich”, zgodnie z przyjętym harmonogramem, przewidziana była w ramach trzech modułów:

1. „Asystent międzykulturowy”

Celem modułu 1. było skuteczniejsze włączenie uczniów i uczennic do polskiego systemu oświaty oraz wzmocnienie i lepsze dostosowanie środowiska szkolnego do potrzeb związanych z wielokulturowością poprzez dofinansowanie zatrudnienia asystentów międzykulturowych w szkołach, w których uczniowie i uczennice z Ukrainy spełniają obowiązek szkolny albo obowiązek nauki. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel to 250 000 tys. zł⁷⁹.

2. „Dobrostan społeczności szkolnej”

Celem modułu 2. było podwyższenie poziomu dobrostanu uczniów i uczennic z Ukrainy oraz całości środowiska szkolnego poprzez realizację różnorodnych form wsparcia kierowanych do uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji lub uchodźstwa i ich rodziców oraz integrację w oddziałach ich rówieśników w ramach szkoły, do której uczęszczają uczniowie z Ukrainy. W tym celu prowadzone miałyby być działania służące wzmocnieniu profilaktyki zaburzeń zdrowia psychicznego oraz wzmocnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla przedstawicieli środowiska szkolnego. Całkowity przewidywany koszt tych działań to 127 000 tys. zł⁸⁰.

3. „Doskonalenie kadr systemu”

Celem modułu 3. było podniesienie kompetencji zawodowych kadr systemu oświaty w celu skutecznej integracji uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji i uchodźstwa, zapewnienia im równych szans edukacyjnych oraz budowania otwartego i wspierającego środowiska szkolnego. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację działań w ramach tego modułu to 107 000 tys. zł⁸¹.

(akta kontroli str. 540-671)

Minister Edukacji (25 kwietnia 2025 r.) przekazał Sekretarzowi Rady Ministrów projekt uchwały w sprawie Programu „Szkoła dla wszystkich” oraz projekt rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków udzielania wsparcia w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z Ukrainy w latach szkolnych 2024/2025, 2025/2026 i 2026/2027, celem skierowania dokumentów na posiedzenie Rady Ministrów.

Z informacji przekazanych (30 czerwca 2025 r.) przez dyrektora Departamentu Funduszy Strukturalnych, Agnieszkę Sidor wynika, że 26 czerwca 2025 r. Minister przekazał do Sekretarza Rady Ministrów m.in. nowy projekt uchwały

⁷⁹ Wysokość dofinansowania dla: szkół prowadzonych przez: j.s.t – 249 984 tys. zł, właściwych ministrów – 2 015,7 tys. zł.

⁸⁰ Na poziomie centralnym przez IBE – 27 000 tys. zł, na poziomie regionalnym przez operatorów wojewódzkich – 100 000 tys. zł.

⁸¹ Na poziomie centralnym przez ORE – 30 000 tys. zł, na poziomie regionalnym przez operatorów wojewódzkich – 77 000 tys. zł.

Rady Ministrów w sprawie Rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Przyjazna szkoła” 2025-2027 (ID78).

(akta kontroli str. 537-539, 1596-1597)

Uchwałą Rady Ministrów nr 60 z dnia 11 lipca 2025 r. został ustanowiony Rządowy program wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Przyjazna szkoła” w latach 2025-2027⁸². Celem głównym Programu „Przyjazna szkoła” jest wsparcie szkół, w których pobierają naukę uczniowie i uczennice z Ukrainy, poprzez stworzenie warunków, w których całe społeczności szkole czują się bezpiecznie, a dzieci i młodzież mogą budować przyjazne relacje rówieśnicze oraz rozwijać swoją wiedzę, umiejętności i kompetencje. Cel ten zostanie osiągnięty przez realizację celów szczegółowych określonych dla poszczególnych modułów Programu: moduł 1. – „Pomoc asystenta”, moduł 2. – „Dobrostan społeczności szkolnej”, moduł 3. – „Doskonalenie kadr oświaty”. Program jest skierowany do szkół, w których pobierają naukę uczniowie i uczennice z Ukrainy, którzy jednocześnie spełniają następujące warunki:

- 1) ich pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy i ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁸³;
- 2) realizują obowiązek szkolny albo obowiązek nauki w polskim systemie oświaty w publicznej lub niepublicznej szkole podstawowej lub publicznej lub niepublicznej szkole ponadpodstawowej albo w publicznej szkole lub niepublicznej szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej lub publicznej lub niepublicznej szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego;
- 3) zostali wpisani na listę uczniów w szkołach realizujących obowiązek szkolny albo nauki w ww. typach szkół.

Wysokość środków przeznaczonych na finansowanie Programu „Przyjazna szkoła” nie uległa zmianie w stosunku do Programu „Szkoła dla wszystkich”.

14. MOiN Ukrainy, poprzez Ambasadę Ukrainy w RP oraz organizacje pozarządowe, kierowało sugestie, wnioski i pisma o wyrażenie zgody na organizację na terytorium Polski nauki języka ukraińskiego i kultury ukraińskiej.

Ambasada Ukrainy w RP, skierowała trzy pisma⁸⁴, do właściwego ministra do spraw oświaty i wychowania, w tym jedno za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, w których zwracała się z prośbami o rozważenie wprowadzenia do programu nauczania w szkołach w Polsce możliwości wyboru języka ukraińskiego jako języka obcego nowożytnego, zwłaszcza poprzez poszerzenie listy języków obcych możliwych do wyboru na egzaminie ósmoklasisty lub egzaminie maturalnym oraz o upowszechnianie w szkołach w Polsce materiałów do nauki języka ukraińskiego, literatury ukraińskiej oraz historii, obrony i geografii Ukrainy. W 2023 r. Minister, a w 2025 r. dyrektor DWM Ministerstwa, poinformowali, że przepisy prawa oświatowego nie wskazują konkretnego języka (języków) obcego nowożytnego, który ma być obowiązkowo nauczany w danej szkole, czyli może to być również język ukraiński. Ostateczną decyzję, który język będzie nauczany podejmuje dyrektor szkoły, w porozumieniu z radą pedagogiczną i organem prowadzącym szkołę,

⁸² M.P. poz.648.

⁸³ Dz.U. z 2024 r. poz. 769 ze zm.

⁸⁴ Pisma nr: 6137/24-830-26696 z dnia: 9 marca 2023 r., 6137/22-012;126248 z dnia 18 września 2024 r. i 6137/25-830-42363 z dnia 10 kwietnia 2025 r.

uwzględniając m.in. możliwości w zakresie zatrudnienia do nauki danego języka obcego nowożytnego nauczyciela posiadającego wymagane kwalifikacje. Minister wskazał również, że od roku szkolnego 2025/2026 wprowadzona została możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego jako języka obcego nowożytnego. Ponadto dyrektor DWM Ministerstwa poinformował, że brak jest podstaw prawnych do rozpowszechnia materiałów do nauki języka ukraińskiego. „Minister Edukacji rozpowszechnia materiały wypracowane w MEN lub na jego zlecenie oraz wytworzone przez jednostki mu podległe lub nadzorowane.”

(akta kontroli str. 444-456, 711-733, 730-733, 1075-10821)

15. Z informacji przekazanych przez Ministerstwo wynika, że nauka języka lub kultury ukraińskiej dla uczniów-uchodźców z Ukrainy była prowadzona w szkołach realizujących edukację skierowaną do mniejszości narodowych i etnicznych na terenie Polski⁸⁵, tj. w:

- 58 szkołach⁸⁶, w których 261 uczniów-uchodźców z Ukrainy pobierało naukę w roku szkolnym 2022/2023;
- 50 szkołach⁸⁷, w których 218 uczniów-uchodźców z Ukrainy pobierało naukę w roku szkolnym 2023/2024;
- 50 szkołach⁸⁸, w których 201 uczniów-uchodźców z Ukrainy pobierało naukę w roku szkolnym 2024/2025.

(akta kontroli str. 437-443, 1623-1645)

Dyrektor Departamentu Współpracy z Samorządem Terytorialnym⁸⁹, Jerzy Jakubczuk wskazał, że w związku z brakiem podstawy prawnej Ministerstwo nie przekazywało środków na organizację nauki języka i kultury ukraińskiej. Środki finansowe z rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej lub z Funduszu Pomocy otrzymywane od kwietnia 2022 r. przez j.s.t. na realizację dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, nie są związane z edukacją ich ojczystego języka i kultury.

(akta kontroli str. 439-445)

16. MEN współpracowało z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz integracji ukraińskiej społeczności romskiej w związku z wprowadzaniem w szkołach polskich od dnia 1 września 2024 r. obowiązku szkolnego dla uczniów-uchodźców z Ukrainy. Dyrektor DWST wyjaśnił, że w SIO są dane

---

⁸⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 2737 ze zm.).

⁸⁶ Organami prowadzącymi te szkoły było: 21 gmin (21 szkół), 15 miast na prawach powiatu (20 szkół), siedem powiatów ziemskich (siedem szkół), samorząd województwa (dwie szkoły), trzy spółki prawa handlowego (trzy szkoły), cztery fundacje (cztery szkoły) i jedno stowarzyszenie (jedna szkoła).

⁸⁷ Organami prowadzącymi te szkoły było: 15 gmin (15 szkół), 16 miast na prawach powiatu (19 szkół), pięć powiatów ziemskich (pięć szkół), samorząd województwa (dwie szkoły), dwie spółki prawa handlowego (dwie szkoły), dwie fundacje (dwie szkoły) i trzy stowarzyszenia (trzy szkoły) i dwie osoby fizyczne (dwie szkoły).

⁸⁸ Organami prowadzącymi te szkoły było: 21 gmin (22 szkoły), 12 miast na prawach powiatu (16 szkół), sześć powiatów ziemskich (sześć szkół), samorząd województwa (dwie szkoły), jedna spółka prawa handlowego (jedna szkoła), jedna fundacja (jedna szkoła) i dwa stowarzyszenia (dwie szkoły).

⁸⁹ Dalej: DWST.

dotyczące liczby uczniów z Ukrainy, bez wskazania uczniów pochodzenia romskiego.

W związku z objęciem uczniów z Ukrainy obowiązkiem szkolnym od 1 września 2024 r. Ministerstwo przeprowadziło kampanię informacyjną, w ramach której współpracowano także z „Fundacją w Stronę Dialogu” w zakresie komunikacji skierowanej do społeczności romskiej z Ukrainy. W porozumieniu z tą Fundacją nagrano filmy informacyjne skierowane do tej społeczności. W ramach Zespołu do spraw Integracji, Ministerstwo współpracowało z Fundacją „W Stronę Dialogu”, Centralną Radą Romów w Polsce, Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce oraz „Koalicją na rzecz wzmacniania roli asystentek i asystentów międzykulturowych oraz romskich”. W dniu 27 czerwca 2024 r. Ministerstwo zorganizowało spotkanie on-line w sprawie edukacji dzieci romskich przybyłych z Ukrainy, na które zaproszonych zostało 15 przedstawicieli organizacji romskich w Polsce⁹⁰. Podkarpacki Kurator Oświaty informował Ministerstwo (9 i 10 września 2024 r.) o sytuacji uczniów-uchodźców z Ukrainy pochodzenia romskiego.

W ramach powołanego w Ministerstwie Zespołu do spraw Integracji wyodrębniona została grupa robocza pn. „Włączenie dzieci romskich z Ukrainy”, która zobowiązała się do wypracowania rekomendacji w zakresie edukacji i integracji w polskich szkołach uczniów obywateli Ukrainy pochodzenia romskiego. Na spotkaniu w dniu 24 kwietnia 2025 r. ustalono m.in. konieczność współpracy Ministerstwa z MSWiA i MRPiPS oraz ZUS w sprawie sytuacji dzieci romskich z Ukrainy.

(akta kontroli str. 226-239, 439-454, 1047-1074, 1179-1203, 1646-1657)

17. Z informacji uzyskanej na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od wszystkich 16 kuratorów oświaty wynika, że w latach szkolnych 2021/2022 – 2024/2025 (do 30 kwietnia) na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy – Prawo oświatowe⁹¹, wobec 792 osób złożono wnioski o zgodę na ich zatrudnienie w szkole do pracy z uczniami ukraińskimi. Kuratorzy wyrazili zgodę na zatrudnienie 466 osób.

(akta kontroli str. 1463-1582)

18. Osoby niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, mają prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły. Pracę na stanowisku pomocy nauczyciela, mogą podjąć osoby niebędące obywatelami polskimi, które posiadają znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. Osoby zatrudniane na stanowisku pomocy nauczyciela są pracownikami

---

⁹⁰ M.in. Centralna Rada Romów, Stowarzyszenie Jududor, Fundacja „Dom na Pogranicze”, Stowarzyszenie Oświatowe „Romano Ito”, Fundacja „W Stronę Dialogu”, Romskie Stowarzyszenie Oświatowe „Harangos”, Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore”, Fundacja „Sinti Art.”, Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce, Związek Romów Polskich, „Bahtale-Roma” Stowarzyszenie „Roma”, Fundacja „Jaw Dikh”, Stowarzyszenie „Roma”, Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów „Centrum Kultury Romów w Polsce”, Centrum Historii i Kultury Romów.

⁹¹ W uzasadnionych przypadkach w szkole publicznej może być, za zgodą kuratora oświaty, a w przypadku szkoły artystycznej - ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zatrudniona osoba niebędąca nauczycielem, posiadająca przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć.

samorządowymi i muszą spełniać wymogi określone w art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych⁹². Na podstawie art. 57 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy wymogu znajomości języka polskiego potwierdzonej dokumentem, o którym mowa w art. 11 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, nie stosuje się.

W opinii dyrektora DWM obecnie obowiązujące przepisy ułatwiają zatrudnianie na stanowisku pomocy nauczyciela obywateli Ukrainy, którzy znają język polski w stopniu umożliwiającym pomoc uczniom z Ukrainy, przez zniesienie wymogu legitymowania się określonym dokumentem poświadczającym znajomość języka polskiego.

(akta kontroli str. 1047-1074)

Z danych SIO Ministerstwa wynika, że w 2022 r.⁹³ na stanowisku pomocy nauczyciela zatrudniano łącznie 603 osoby, w tym 595 (98,7%) do pracy z uczniami-uchodźcami z Ukrainy. W 2023 r. zatrudniano 529 osób, w tym 512 (96,8%) do pracy z uczniami-uchodźcami z Ukrainy, w 2024 r. 276 osób, w tym 254 (92,0%) do uczniów z Ukrainy, a w 2025 r.⁹⁴ 262 osoby – wszystkie do pracy z uczniami-uchodźcami z Ukrainy.

(akta kontroli str. 1283-1286)

19. Zgodnie z art. 165 ust. 8a ustawy - Prawo oświatowe, od 1 września 2024 r. w szkole może być zatrudniony asystent międzykulturowy, który udziela osobom niebędącym obywatelami polskimi, podlegającym obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, pomocy w kontaktach ze środowiskiem szkolnym, a także współdziała z ich rodzicami oraz ze szkołą. Wymogu znajomości języka polskiego potwierdzonej dokumentem, o którym mowa w art. 11 ust. 3 ustawy o pracownikach samorządowych, nie stosuje się⁹⁵.

Na koniec IV kwartału 2024 r. zatrudniano w Polsce 741 asystentów międzykulturowych, w tym 727 (98,1%) w szkołach i placówkach, w których przebywali uczniowie-uchodźcy z Ukrainy. Na koniec I kwartału 2025 r. zatrudniano 601 asystentów (spadek ich liczby o 18,9%), w tym 597 (99,3%) w szkołach i placówkach z uczniami-uchodźcami z Ukrainy.

(akta kontroli str. 1287)

Środki finansowe na zatrudnienia asystentów międzykulturowych w okresie wrzesień-grudzień 2024 r. zostały naliczone na podstawie wniosków złożonych przez j.s.t. do Ministra Edukacji z pośrednictwem formularza elektronicznego zamieszczonego w SIO. Środki na to zadanie oświatowe zostały doliczone do głównego podziału środków pochodzących z Funduszu Pomocy naliczonego na podstawie danych z SIO. Łącznie na zatrudnienie ww. asystentów wydatkowano w 2024 r. 7 572,0 tys. zł. Od roku 2025 r. zadanie to miało być realizowane w ramach Programu „Szkoła dla wszystkich”.

(akta kontroli str. 1283-1284)

20. W latach 2022-2023 Minister udzielił odpowiedzi na petycje czterech podmiotów złożone w sprawach dotyczących dzieci-uchodźców z Ukrainy:

⁹² Dz. U. z 2024 r. poz. 1135, dalej: ustawa o pracownikach samorządowych.

⁹³ Na dzień 31 grudnia 2022 r., 2023 r. i 2024 r.

⁹⁴ Na dzień 31 marca 2025 r.

⁹⁵ Art. 57a ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

- Federacja Inicjatyw Oświatowych (w petycji z 4 kwietnia 2022 r.) wniosła o rezygnację z egzaminów zewnętrznych (ósmoklasisty i maturalnego). W uzasadnieniu wskazała m.in., że ukraińska młodzież do czasu wybuchu wojny uczyła się w innym systemie oświaty, na podstawie innego programu, w swoim własnym języku. W ogromnej większości nie zna języka polskiego. Po przybyciu do Polski boryka się z problemami związanymi z uchodźstwem: opuszczeniem domu i przyjazdem do innego kraju, niedogodnościami zamieszkiwania w domach obcych ludzi lub w budynkach prowizorycznie dostosowanych do potrzeb mieszkaniowych. Młodzież ciągle jeszcze przeżywa traumę wynikającą z własnych bezpośrednich doświadczeń wojny, śmierci, cierpienia, codziennego lęku o pozostawionych w Ukrainie członków rodziny i przyjaciół oraz losów ich Ojczyzny. Przewalczanie traumy wojny poprzez dokładanie stresu egzaminu nie wydaje się sprzyjać zdrowiu psychicznemu młodzieży.

W odpowiedzi Ministerstwo wskazało m.in., że rozwiązań w sytuacji powstałej w związku z napływem uchodźców nie należało poszukiwać w tworzeniu specjalnych warunków rekrutacyjnych, ale na wspomaganiu uczniów w sposób, który pozwolił im przystąpić do egzaminu ósmoklasisty. Wypełnienie przez kandydata ustawowych warunków uprawniających do przyjęcia do szkoły gwarantuje, że kandydat posiada odpowiednie kompetencje (w tym językowe) do podjęcia nauki na kolejnym etapie i podoła wymaganiom tego etapu. W przypadku egzaminu maturalnego uczeń-cudzoziemiec, któremu ograniczona znajomość języka polskiego utrudnia zrozumienie czytanego tekstu, może przystąpić do egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wynikających z tego ograniczenia, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.

- Stowarzyszenie Nauczycieli i Pracowników Oświaty „Nauczyciele dla Wolności” (w petycji z 27 kwietnia 2022 r.) wniosło o zmianę przepisów prawa, aby uczniowie-uchodźcy z Ukrainy, uczęszczający do klas razem z polskimi dziećmi, a nie uczęszczający do oddziałów przygotowawczych, którzy nie opanowali znajomości języka polskiego w stopniu umożliwiającym wystawienie pozytywnych ocen na świadectwie zgodnie z polskim systemem oceniania i polską podstawą programową, otrzymali w roku szkolnym 2021/2022 zaświadczenie o zrealizowaniu obowiązku szkolnego analogiczne do tego, jakie dostaną te dzieci z Ukrainy, które uczęszczają do oddziałów przygotowawczych.

W odpowiedzi Ministerstwo wskazało m.in., że 8 kwietnia 2022 r. Minister podpisał zmianę rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy⁹⁶, którą wprowadzono odrębne unormowanie w zakresie klasyfikacji uczniów-uchodźców z Ukrainy realizujących obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w oddziałach przygotowawczym. Uczniowie ci nie podlegają klasyfikacji rocznej w przypadku gdy rada pedagogiczna uzna, że nie znają oni języka polskiego lub znajomość języka polskiego jest niewystarczająca do korzystania z nauki, lub też zakres realizowanych w szkole zajęć edukacyjnych uniemożliwia przeprowadzenie klasyfikacji rocznej tych uczniów. Ponadto, 13 maja 2022 r. Minister podpisał kolejną zmianę rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy⁹⁷, w której określone zostały odrębne warunki klasyfikacji końcowej

---

⁹⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 795.

⁹⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1047.

dla uczniów klas VIII szkoły podstawowej, przybyłych z Ukrainy do Polski po 24 lutego 2022 r. Zgodnie z ww. rozporządzeniem uczeń taki kończy szkołę podstawową jeżeli otrzymał ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych realizowanych w klasie VIII pozytywne roczne oceny klasyfikacyjne, a ponadto przystąpił do egzaminu ósmoklasisty.

- Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-CICHAWY (w petycji z 13 listopada 2022 r.) wniosło o zorganizowanie zimowej nauki dzieciom z Ukrainy, poprzez przyjęcie uczniów i nauczycieli z Ukrainy na zimę 2022/2023 przy wykorzystaniu specjalnie na ten cel pozyskanych środków z Unii Europejskiej.

W odpowiedzi Ministerstwo wskazało m.in., że przyjmowanie do szkół odbywa się w ciągu całego roku szkolnego, a ustalenie klasy, w której uczeń będzie kontynuował naukę odbywa się na podstawie sumy ukończonych lat nauki szkolnej za granicą. Cudzoziemcy, którzy nie posługują się językiem polskim w stopniu umożliwiającym korzystanie z nauki w szkole mogą: realizować naukę w formie oddziału przygotowawczego, gdzie proces nauczania dostosowany jest do potrzeb i możliwości edukacyjnych uczniów oraz prowadzona jest nauka języka polskiego; korzystać z pomocy osoby władającej językiem kraju pochodzenia zatrudnionej w charakterze pomocy nauczyciela; korzystać z dodatkowych zajęć wyrównawczych; uczestniczyć w dodatkowych zajęciach z języka polskiego. Decyzję o przyznaniu danej formy wsparcia podejmuje dyrektor szkoły w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę.

W ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy przewidziano możliwość wsparcia finansowego ze środków rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej lub Funduszu Pomocy na dodatkowe zadania oświatowe związane z kształceniem, wychowaniem i opieką nad uczniami z Ukrainy. Obowiązujące przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela⁹⁸ umożliwiają zatrudnianie obywateli Ukrainy w polskich jednostkach systemu oświaty. Obywatela Ukrainy można zatrudnić w szkole także na podstawie art. 15 ustawy - Prawo oświatowe. W tym przypadku nie jest wymagane spełnianie przez zatrudnianą osobę wymagań kwalifikacyjnych, a jedynie posiadanie odpowiedniego przygotowania, które ocenia dyrektor szkoły. W przypadku ubiegania się o pracę na stanowisku nauczyciela, obywatela Ukrainy obowiązują takie same wymagania jak obywatela Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli osoba, która uzyskała kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela w Ukrainie, chce w Polsce podjąć pracę w tym zawodzie, musi dokonać uznania zagranicznego dyplomu, aby następnie móc się ubiegać o uzyskanie uprawnień zawodowych, zgodnie z przepisami określającymi zasady wykonywania tego zawodu w Polsce⁹⁹.

- Stowarzyszenie Amnesty International (w petycji z 24 lutego 2023 r.) wniosło o zwiększenie wsparcia finansowego dla samorządów, umożliwiającego im zatrudnienie adekwatnej liczby asystentów i asystentek międzykulturowych, tworzenie oddziałów przygotowawczych i podjęcie innych działań wspierających uczniów-uchodźców z Ukrainy. Adekwatne wsparcie finansowe samorządów jest konieczne, by wszyscy uczniowie ci mogli cieszyć się równym dostępem do edukacji w atmosferze bezpieczeństwa, zrozumienia i empatii, co jest ich prawem człowieka.

⁹⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 986, ze zm.

⁹⁹ Dyplomy uzyskane w Ukrainie do 20 czerwca 2006 r. są uznawane za równoważne z ich polskimi odpowiednikami; dyplomy uzyskane na Ukrainie po ww. dacie wymagają potwierdzenia ich równoważności z polskim odpowiednikiem w drodze nostryfikacji.

W odpowiedzi na powyższą petycję Ministerstwo poinformowało m.in., że poczynając od kwietnia 2022 r., j.s.t udzielane jest wsparcie finansowe w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy. Środki finansowe na realizację tego zadania pochodzą z Funduszu Pomocy. Ponadto wskazało, że dzieci i młodzież z Ukrainy w wieku 7–18 lat są przyjmowani do publicznych szkół oraz obejmowani opieką i nauczaniem na warunkach dotyczących obywateli polskich. Przyjmowanie do szkół odbywa się w ciągu całego roku szkolnego, a ustalenie klasy, w której uczeń będzie kontynuował naukę, odbywa się na podstawie sumy ukończonych lat nauki szkolnej za granicą. Dyrektor może uwzględnić również wiek ucznia, co jest szczególnie istotne w przypadku, gdy nauka dziecka w innym kraju rozpoczyna się wcześniej niż w Polsce, a także opinię rodziców ucznia w zakresie klasy lub etapu, na którym uczeń powinien kontynuować naukę w Polsce. Podkreśliło, że przepisy przygotowane w związku z przybyciem ukraińskich uchodźców i ich dzieci w całości odpowiadają warunkom określonym w Konwencji dotyczącej uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.¹⁰⁰, która w art. 22 ust. 1 i 2 przewiduje, że państwo przyzna uchodźcom takie samo traktowanie w zakresie nauczania podstawowego, jakie przyznaje swoim obywatelom, a także możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznają w tych samych okolicznościach cudzoziemcom, w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe. Zgodnie z art. 165 ustawy – Prawo oświatowe osoby niebędące obywatelami polskimi podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach na warunkach dotyczących obywateli polskich.

(akta kontroli str. 672-710)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Departament Kształcenia Ogólnego MEN ze zwłoką opublikował na stronie internetowej Ministerstwa informacje o wynikach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023, w tym odnoszące się również do spraw uczniów-uchodźców z Ukrainy, co było działaniem nierzetelnym. Zgodnie z art. 60 ust. 1 pkt 3 lit. d ustawy – Prawo oświatowe minister właściwy do spraw oświaty i wychowania informacje te opracowuje corocznie i ogłasza na stronie internetowej obsługującego go urzędu.

W zakładce pn. „Informacja o wynikach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023” dopiero w trakcie trwania przedmiotowej kontroli NIK, tj. w dniu 8 maja 2025 r., opublikowano wyniki kontroli planowej pn. „Zgodność z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”. Od zatwierdzenia ww. dokumentu przez Sekretarz Stanu w MEN, Joannę Muchę w dniu 19 stycznia 2024 r. do jego opublikowania upłynęło prawie 16 miesięcy. Ponadto w dniu 14 maja 2025 r. opublikowano dokument pn. „Informacja zbiorcza obejmująca wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023 w zakresie kontroli doraźnych i wspomagania”,

¹⁰⁰ Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515.

przygotowany na podstawie opracowania ORE z 18 stycznia 2024 r., które zlecił ORE Minister, zgodnie z art. 60 ust. 5 ustawy - Prawo oświatowe.

(akta kontroli str. 310-315, 347-348, 372-390, 1235-1276, 1279-1282)

Dyrektor DWM Ministerstwa wyjaśnił, że przepisy nie określają terminu, w którym wyniki kontroli powinny zostać opublikowane, a wyniki ww. kontroli opublikowano zbiorczo wraz z wynikami innych kontroli przeprowadzonych w roku szkolnym 2022/2023. Zastępca dyrektora DKO MEN nadzorujący pracę Wydziału Nadzoru Pedagogicznego i Podręczników¹⁰¹, wyjaśnił, że ustawodawca nie określił w przepisach prawa konkretnego terminu, w którym publikacja powinna nastąpić.

(akta kontroli str. 940-956, 1205-1214)

Zdaniem NIK, mając na uwadze, że informacje o wynikach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty są opracowywane na podstawie sprawozdań za poprzedni rok szkolny składanych przez nich do 15 października każdego roku, informacje te należałoby publikować na stronie internetowej Ministerstwa niezwłocznie po opracowaniu. Przywołany art. 60 ust. 1 pkt 3 lit. d ustawy – Prawo oświatowe obliguje do corocznego ogłaszania takich informacji, tym samym wyniki nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023 powinny być ogłoszone przynajmniej w roku ich opracowania, tj. najpóźniej do końca 2024 r.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w zakresie zapewnienia warunków prawnych i organizacyjnych do realizacji prawa do nauki przez uczniów-uchodźców z Ukrainy.

Minister rzetelnie gromadził dane dotyczące uczniów-uchodźców z Ukrainy spełniających obowiązek szkolny i obowiązek nauki w polskim systemie oświaty. Podejmował inicjatywy i wdrożył rozwiązania prawne na rzecz uczniów-uchodźców z Ukrainy pobierających naukę w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. W każdym roku szkolnym objętym kontrolą określał i realizował kierunki polityki oświatowej państwa dotyczące spraw edukacji uczniów-uchodźców z Ukrainy i nadzorował działania kuratorów oświaty w tym zakresie. Monitorował sprawy związane z edukacją uczniów-uchodźców z Ukrainy i na tej podstawie dostosowywał rozwiązania systemowe zapewniające tym dzieciom prawo do nauki. Zmodyfikował m.in. warunki prawne dotyczące zapewnienia uczniom odpowiedniej liczby dodatkowych bezpłatnych zajęć z języka polskiego i wydłużenia okresu tej nauki oraz uregulował kwestie dotyczące zatrudniania w szkołach na stanowisku pomocy nauczyciela obywateli Ukrainy, a od 1 września 2024 r. również asystenta międzykulturowego.

Minister systematycznie współpracował ze stroną ukraińską i instytucjami na rzecz zapewnienia prawa do edukacji uczniom-uchodźcom z Ukrainy. Zainicjował m.in. współpracę ekspertów i praktyków reprezentujących organizacje pozarządowe, j.s.t. oraz środowisko akademickie. Rzetelnie

¹⁰¹ Zgodnie z § 11 ust. 1 Regulaminu Wewnętrznego DKO z dnia 17 września 2024 r. do zakresu działania Wydziału Nadzoru Pedagogicznego i Podręczników należy prowadzenie spraw dotyczących systemu nadzoru pedagogicznego, w tym ustalania szczegółowych zasad jego sprawowania oraz ich upowszechniania.

organizował pracę powołanego Zespołu do spraw Integracji, która obejmowała w szczególności przygotowanie projektu Programu „Szkoła dla wszystkich”.

Ze zwłoką wynoszącą około 16 miesięcy opublikowano na stronie internetowej Ministerstwa informacje o wynikach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty w roku szkolnym 2022/2023, która dotyczyła również uczniów-uchodźców z Ukrainy.

2. Warunki finansowe do realizacji przez dzieci uchodźców z Ukrainy prawa do nauki.

Opis stanu faktycznego

1. Fundusz Pomocy utworzono w celu finansowania lub dofinansowania realizacji zadań na rzecz pomocy Ukrainie. Ponadto w latach 2022-2024 w celu wsparcia j.s.t. w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, rezerwa części oświatowej subwencji ogólnej mogła ulec zwiększeniu o środki pochodzące z budżetu państwa¹⁰².

Wydatki z Funduszu Pomocy na kształcenie, wychowanie i opiekę uczniów z Ukrainy w latach 2022-2025 (do 31 marca) wyniosły łącznie 7 859 519 tys. zł i kształtowały się następująco:

- 2022 r. – wyniosły 1 591 574 tys. zł, w tym na: dodatkowe zajęcia z języka polskiego – 478 609 tys. zł; na prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym – 46 906 tys. zł; na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej – 5 209 tys. zł;
- 2023 r. – wyniosły 2 625 586 tys. zł, w tym na: dodatkowe zajęcia z języka polskiego – 795 445 tys. zł; na prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym – 28 990 tys. zł; na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej – 62 243 tys. zł;
- 2024 r. – wyniosły 2 640 681 tys. zł, w tym na: dodatkowe zajęcia z języka polskiego – 334 802 tys. zł; na prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym – 14 313 tys. zł; na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej – 93 210 tys. zł;
- 2025 r. (do 31 marca) – wyniosły 1 001 677 tys. zł, w tym na: dodatkowe zajęcia z języka polskiego – 81 325 tys. zł; na prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym – 9 740 tys. zł; na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej – 52 536 tys. zł.

W latach 2022-2024 wydatki z Funduszu Pomocy na edukację, wychowanie i opiekę uczniów z Ukrainy przybyłych do Polski po 24 dniu 2022 r. wzrastały. W 2023 r. w stosunku do 2022 r. wzrosły o 65%, a w 2024 r. wzrosły w stosunku do 2023 r. o 0,6%.

W ramach łącznej kwoty (7 859 519 tys. zł) naliczonej i przekazanej do j.s.t. w latach 2022-2025 (do 31 marca), uwzględniono wydatki na dodatkowe zadania oświatowe związane z edukacją uczniów przybyłych z Ukrainy: na prowadzenie dodatkowych zajęć z języka polskiego wydatkowano łącznie – 1 690 181 tys. zł (21,5% całości wydatków), a na prowadzenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej – 213 197 tys. zł (2,7%). Wydatki na prowadzenie dodatkowych zajęć z języka polskiego w 2024 r. w stosunku do wydatków z 2022 r. zmniejszyły się o 30%. Rosły natomiast wydatki na pomoc psychologiczno-pedagogiczną udzielaną uczniom przybyłym z Ukrainy. W 2024

---

¹⁰² Art. 50 ust. 1 pkt 2, ust. 6 pkt 2 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

r. wyniosły 93 210 tys. zł i w stosunku do wydatków z 2022 r. były wyższe o 88 001 tys. zł, tj. o 1 689,4%.

(akta kontroli str. 471-475)

W latach 2022-2025 nie wydatkowano środków z rezerwy oświatowej subwencji ogólnej (do roku 2024) oraz rezerwy na uzupełnienie dochodów j.s.t. (począwszy od 2025 r.) na dzieci i uczniów będących obywatelami Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

(akta kontroli str. 1284)

2. W latach 2022-2024 wobec uczniów-uchodźców z Ukrainy dostępna była pomoc materialna¹⁰³ o charakterze socjalnym¹⁰⁴ w formie stypendium szkolnego (maksymalnie 248 zł miesięcznie dla ucznia) i zasiłku szkolnego (maksymalnie 620 zł na ucznia, w którego rodzinie nastąpiło zdarzenie pogarszające znacznie jej sytuację materialną).

W 2022 r. wydatkowano łącznie 8 000 tys. zł na realizację wypłat ww. pomocy materialnej. Od marca do sierpnia 2022 r. stypendium szkolne otrzymało 6 784 uczniów, a od września do grudnia 2022 r. – 7 742 uczniów¹⁰⁵. W 2022 r. zasiłki szkolne otrzymało łącznie 3 309 uczniów.

3. W 2023 r. wydatkowano 7 798,0 tys. zł na stypendia szkolne dla uczniów-uchodźców z Ukrainy (od stycznia do czerwca 2023 r. stypendium szkolne otrzymało 5 597 uczniów, a od września do grudnia 2023 r. – 4 661 uczniów). W 2023 r. wydatki na zasiłki szkolne dla 80 uczniów wyniosły 43,2 tys. zł.

W 2024 r. na stypendia szkolne dla uczniów-uchodźców z Ukrainy wydatkowano łącznie 5 258 tys. zł. Od stycznia 2024 r. do czerwca 2024 r. stypendium szkolne otrzymało 3 768 uczniów, a od września do grudnia 2024 r. 3 039 uczniów. W 2024 r. wydatki na zasiłki szkolne dla 90 uczniów wyniosły 26,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 457-460, 1057)

4. Środki na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w dla uczniów-uchodźców z Ukrainy uczących się w szkołach podstawowych w roku 2023 i 2025 zostały zagwarantowane w Funduszu Pomocy. W 2023 r. poniesiono wydatek w wysokości 16 125,8 tys. zł. dla 106 453 uczniów. W roku 2025 r., zgodnie z planem finansowym Funduszu Pomocy, przewidziano na ten cel 32 400 tys. zł., jednakże w związku z tym, że proces dotyczący wyposażenia szkół w podręczniki odbywa się w terminach późniejszych (kwiecień – grudzień), nie rozpoczęto jeszcze wypłat tych środków. W 2024 r. podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe dla uczniów-uchodźców z Ukrainy finansowane były w ramach dotacji celowej na ten cel. W związku z tym, że uczniowie ukraińscy nie zostali wyodrębnieni w rozliczeniu dotacji celowej, MEN nie posiada informacji o wysokości środków przeznaczonych na ten cel dla tej grupy uczniów. Zastępca dyrektora DKO wyjaśniła, że ze względu na wystarczający limit wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na dotację celową na wyposażenie szkół w bezpłatne podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe w 2024 r. (515 mln

¹⁰³ Art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

¹⁰⁴ Na zasadach określonych w rozdziale 8a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750 ze zm.), dalej: u.s.o.

¹⁰⁵ Dane dotyczące stypendiów szkolnych w podziale na półrocze wynikają z tego, że decyzje administracyjne w sprawie ich przyznania wydawane są na dane półrocze.

zł)¹⁰⁶ MEN nie wnioskowało o dodatkowe środki na materiały edukacyjne dla uczniów ukraińskich z Funduszu Pomocy. W związku z powyższym zadanie to nie zostało ujęte w planie finansowym Funduszu Pomocy na ten rok, a potrzeby wszystkich uczniów szkół podstawowych, włączając w to uczniów ukraińskich, zostały zabezpieczone ze środków dotacji celowej.

(akta kontroli str. 395-436, 1429-1431)

5. W ramach prac Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 29 września 2022 r. strona samorządowa zgłosiła propozycje zmiany przepisów art. 165 ustawy – Prawo oświatowe. Propozycje polegały na:

- rezygnacji z zawarcia porozumienia pomiędzy j.s.t. w sytuacji wskazania przez kuratora oświaty uczniowi realizującemu obowiązek szkolny, szkoły prowadzonej przez inną j.s.t., niż ta, na terenie której uczeń zamieszkuje;
- zwolnieniu j.s.t. z obowiązku zapewnienia uczniowi bezpłatnego transportu do szkoły podstawowej, w przypadku, gdy szkołę tę wskazywałaby kurator oświaty;
- ułatwieniu skreślenia ucznia z listy uczniów na wniosek rodziców lub opiekunów lub pełnoletniego ucznia lub w związku z nieusprawiedliwioną dwumiesięczną nieobecnością w szkole.

DWST oraz DKO Ministerstwa wyraziły negatywne opinie odnośnie proponowanych przez stronę samorządową rozwiązań. Zdaniem dyrektora DWST ingerencja kuratora oświaty, który nie jest organem prowadzącym szkoły, powinna być incydentalna i mieć miejsce jedynie po wyczerpaniu wszystkich ustawowych możliwości, jakie mają j.s.t. Negatywnie ocenił również proponowaną zmianę art. 166 ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe. Zmiana zwolniłaby j.s.t. z zagwarantowania uczniowi bezpłatnego transportu do szkoły podstawowej w przypadku, gdy szkołę tę wskazywałby kurator oświaty. W opinii dyrektora DKO Ministerstwa w sytuacji pobierania nauki w polskim systemie oświaty, uczeń cudzoziemiec zostaje objęty przepisami dotyczącymi realizacji obowiązku szkolnego/nauki na terenie Polski. Obejmują go zatem te same przepisy, które dotyczą ucznia polskiego.

W rezultacie prac legislacyjnych w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy został dodany przepis art. 55c dotyczący skreślenia z listy ucznia¹⁰⁷.

(akta kontroli str. 1291-1307)

6. Odnosząc się do analiz finansowych dotyczących wydatków na kształcenie uczniów-uchodźców z Ukrainy, dyrektor DWST poinformował m.in., że Minister Finansów pismem z 28 marca 2025 r.¹⁰⁸, po przeanalizowaniu pozyskanych do 1 marca 2025 r. od j.s.t. danych, dotyczących wysokości niewykorzystanych środków pochodzących z Funduszu Pomocy (według stanu na 31 grudnia 2024 r.), przekazał wyniki analizy do MEN. Jak poinformował Minister Finansów, kwota niewykorzystanych przez j.s.t. środków wynosiła 179 428,3 tys. zł, co stanowiło 2,7% łącznej kwoty środków podzielonej i przekazanej w latach 2022-2024. Ministerstwo Edukacji Narodowej pismem z dnia 4 kwietnia 2025 r. wystąpiło do wybranych j.s.t., z najwyższym wskaźnikiem niewydatkowania

¹⁰⁶ Art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań światowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 439).

¹⁰⁷ Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 185).

¹⁰⁸ Znak: ST2.4761.2.1042.2025.

środków z prośbą o analizę wydatków i ustalenie przyczyn niewykorzystania większości środków otrzymanych z Funduszu Pomocy¹⁰⁹.

Począwszy od 2022 r. finansowanie kształcenia uczniów-uchodźców z Ukrainy odbywa się głównie ze środków Funduszu Pomocy bez udziału środków finansowych od organizacji międzynarodowych. Dodatkowo, MEN pozyskało w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS) środki finansowe w wysokości 499 903,5 tys. zł z przeznaczeniem na wsparcie funkcjonowania uczniów i uczennic z Ukrainy w polskim systemie oświaty w ramach Programu „Szkoła dla wszystkich”. Ministerstwo rozwijało współpracę z UNICEF na rzecz wsparcia edukacji dzieci i młodzieży z Ukrainy, które znalazły się w Polsce w wyniku agresji rosyjskiej po 24 lutego 2022 r. Współpraca ówczesnego Ministerstwa Edukacji i Nauki z UNICEF¹¹⁰ rozpoczęta w marcu 2022 r. została oficjalnie usankcjonowana podpisaniem w dniu 8 czerwca 2022 r. Memorandum o porozumieniu w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu edukacyjnemu dzieci i młodzieży z Ukrainy. Następnie w dniu 8 maja 2023 r., podpisany został dokument pt. „Letter of Exchange” (LoE) pomiędzy Instytutem Badań Edukacyjnych a UNICEF, który zainicjował realizację projektu „Szkoła dostępna dla wszystkich” (ang. Accessible School for All – ASA), zadanie zlecone przez MEiN do realizacji przez IBE. Projekt realizowany jest w cyklach rocznych, przy czym dokumenty „Letter of Exchange” są podpisywane corocznie – w latach 2023, 2024 oraz 2025.

Środki finansowe pozyskane z UNICEF w ramach projektu wyniosły:

- na rok 2023 – 3 115, 5 tys. zł,
- na rok 2024 – 7 000 tys. zł,
- na rok 2025 – 2 660 tys. zł.

Pozyskane środki zostały przeznaczone na działania związane z rozwojem zawodowym kadry pedagogicznej – w tym nauczycieli specjalistów oraz dyrektorów szkół – celem wzmocnienia ich kompetencji w zakresie świadczenia adekwatnego wsparcia uczniom, ich rodzicom oraz nauczycielom. Działania te są zgodne z Kluczowymi Zobowiązaniami UNICEF wobec Dzieci w Sytuacjach Humanitarnych (UNICEF Core Commitments for Children in Humanitarian Action) oraz Planem Reagowania na Potrzeby Uchodźców (Refugee Response Plan).

(akta kontroli str. 1459-1462, 1591)

7. W latach 2022-2025 (do 29 kwietnia) do Ministra nie wpłynęły petycje skierowane przez j.s.t. dotyczące finansowania kształcenia uczniów-uchodźców z Ukrainy przybyłych do Polski po 24 lutego 2022 r.

(akta kontroli str. 672-673, 1291-1292)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania podejmowane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w celu zapewnienia

¹⁰⁹ W treści pisma MEN poinformowało, że środki z Funduszu Pomocy mogą być przeznaczone na wszystkie wydatki związane z funkcjonowaniem szkół/placówek oświatowych, które pozostają w związku z dodatkowymi zadaniami oświatowymi dotyczącymi dzieci z Ukrainy, z uwzględnieniem wydatków rzeczowych (np. wynagrodzenia nauczycieli, dodatki specjalne dla obsługi administracyjnej, wynagrodzenia pracowników kuchni, doskonalenie zawodowe nauczycieli).

¹¹⁰ United Nations Children's Fund.

odpowiednich warunków finansowych do realizacji przez uczniów-uchodźców z Ukrainy prawa do nauki.

Ministerstwo prowadziło analizy dotyczące skutków finansowania kształcenia dzieci uchodźców z Ukrainy. W latach 2022-2025 (do 31 marca) wsparcie finansowe z Funduszu Pomocy udzielone j.s.t na kształcenie, wychowanie i opiekę uczniów-uchodźców z Ukrainy wyniosło łącznie 7 859 519 tys. zł.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o podjęcie działań w celu ogłaszania na bieżąco wyników nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 31 lipca 2025 r.

Wiceprezes

Najwyższa Izba Kontroli

Jacek Kozłowski

/podpisano elektronicznie/